

SOCIETATEA DE MÂINE

REVISTĂ SĂPTĂMÂNALĂ PENTRU PROBLEME SOCIALE ȘI ECONOMICE

Anul IV
N-rele
25 și 26

Cultura, cultura va scăpa pe Români și cultura
numai națională poate fi. A. Papiu Ilarianu

Numărul

Lei 25

CLUJ, DUMINECĂ 26 Iunie și 3 Iulie 1927

CUPRINSUL

PROBLEME SOCIALE: Minoritățile etnice din Peninsula Balcanică — — — — —	N. Batzaria
Viața lui Lenin (I) — — — — —	N. N. Matheescu
Antagonismul politic (Urmare și sfârșit) — — — — —	Traian Brăileanu
POLITICĂ EXTERNĂ: Campania împotriva comunismului (Ruptura anglo-rusă) — — — — —	Ion Breazu
PROBLEME ECONOMICE: Gospodăria comunelor noastre rurale — — — — —	Dr. Anrel Dobrescu
Indrumarea energiilor rurale spre industrie și meserii — — — — —	N. G. V. Gologan
ACTUALITAȚI: Ziaristică și pamfletarism — — — — —	N. Buta
Discuții și recenzii (Invățământul comercial al României. — Relațiile României cu Statele Unite. — Monografia orașului Dej. — Criza democrației). — — — — —	Ion Clopoțel
Puterea rugăciunii — — — — —	Gavril Todica
Spovedanie — — — — —	H. Trandafir
FIGURI REPREZENTATIVE: Din tinereța lui Ioan Trițu alias Maiorescu (Urmare și sfârșit) — — — — —	Dr. Cor. Suciu
ARDEALUL VECHIU: Bibliografia Ardealului (8) — — — — —	Petru Suciu
CRONICI CULTURALE ȘI ARTISTICE: „Sănătatea Publică”. — Producția de fine de an a Conservatorului. — Cărți, reviste, ziare (H. Petra-Petrescu: Nicolae Bălcescu) — — — — —	Cronicar
FAPTE ȘI OBSERVAȚIUNI SAPTĂMÂNALE: Pentru parlamentarism. — Adevărata propagandă. — Revenire. — Secțiunile Astei. — Puterea exemplului. — Monografia romanelor engleze. — De-ale aviației. — Universitatea populară din Vălenii-de-munte. — Fascismul și ieftinirea traiului. — Paneuropenismul și frontiera noastră răsăriteană. — Numerus clausus la universitatea din Viena. — Un proces interesant. — Cronică mărunță. — Bibliografie. — — — — —	Red.

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA: CLUJ, PIAȚA UNIREI No. 51, GALEA VICTORIEI No. 8

Abonamente: Pe un an 600 lei. Autorități și întreprinderi particulare 1000 lei. Funcționarii publici, preoții și învățătorii 500 lei. Pentru streinătate, abonamentele sunt îndoite. În America 10 dolari. Abonamentele se plătesc înainte, pe ce puțin o jumătate de an.

Diverse

„Puterea exemplului“

Cercul o foaie volantă iscălită „un grup de studenți“, care cuprinde un strigăt de revoltă a unor conștiinți românești jignite de lipsa acestei conștiinți la conducătorii unor instituții de cultură sau de caritate, dintre acelea, cari se bucură în deobște de multă stimă. Am găsit și în ziare astfel de strigăte, cari au răsunat în pustiu, și nu ne-am fi oprit la această scrisoare deschisă adresată atâtor societăți cu vază, dacă ea nu ar cita cazuri concrete, mergând uneori cu precizarea până la citarea numelor de persoane, cari au suferit nedreptatea sau jignirea, ori a numelor de autorități înermine.

Iată: „Credeți că se va cultiva sentimentul național, când văduva (de războiu a) lui Nic. Manolache, din comuna Catanele, Dolj, din cauza sărăciei și mizeriei, a orbit și apoi s'a spânzurat, lăsând un orfan fără sprijin pe drumurile dela ușile streine pentru a cerși, cu toate că avem o societate a văduvelor care mănâncă fonduri dela stat?“

Credeți că se va cultiva sentimentul național, când orfanii din războiu, numiți de reclamagii de bălci copiii națiunii, sunt lăsați pe mâni, ce nu știu ce este meșteșugul educației (cum este cazul dela Cluj, București, Pitești, cazul Clonaru, etc.) și a unor directori regionali ai Societății Orfanilor de Războiu, cari pompează sume enorme, toți tineri, ce numai grija acestor copii părăsiți nu o au?

Cum se va cultiva sentimentul național, când un ofițer invalid solicită la Cluj un brevet de tutungerie și i se refuză, ca mai târziu cu o lună să i se dea unu jidan?

Oare se servește Patria, când Fundația culturală „Principele Carol“, care sugerează fonduri respectabile, lasă cultura să fie substituită de ghoșeft negustoresc, dând ghioșcurile de ziare, ce-i sunt concesionate de direcția generală CFR, unei societăți ce camuflează pe niște jidani? Servește cultul Patriei, când invalizii sau văduvele au cerut subînchirierea de astfel de ghioșcuri și au fost refuzați?“

Și așa mai departe.

Când se predică în parlament, pe stradă, în ministere ori în tipărituri cu caracter și cu sprijin oficial formarea caracterelor generațiilor tinere, se uită că aceste caractere nu se pot căli numai la focul de paie al vorbelor înflorite, că prin „puterea exemplului“ se creiază o atmosferă morală, în care să poată vieții „caracterele“ mult dorite. Iar exemplele de cele mai multe ori sunt îndemnul potrivnic îndemnul oral, uneori bineintenționat.

Dacă și societăți ca Fundația Principele Carol sau aceea isvorită în vremuri de durere din inimă caritabile, a Invalizilor, Orfanilor și Văduvelor de războiu, nu rămân neatînse de noroiul păcatului, pentru a fi chiar prin aceasta un factor de educație morală a „generațiilor tinere“, ce să ne mai plângem de indivizii de rând, fie ei prefeți ori deputați, a căror principii de viață sunt căpătuiala, ghioșeftul?!

Și această foaie volantă, de care vorbim, de sigur va rămânea tot un strigăt în pustiu.

Adevărata propagandă. — Felul în care ăștim să ne prezentăm în fața străinătății suferă de defectul întregii noastre vieți culturale și economice: lipsa de organizare. Un

individualism prezentat de unii ca o bună calitate a temperamentului românesc, împedecă coalizarea tuturor forțelor pentru săvârșirea faptelor mari culturale și economice și înfățișarea adevăratei lor valori în fața străinătății. Apărătorii individualismului nostru uită că noi nu avem bine consolidate instituțiile fundamentale ale unei vieți naționale, nu avem o tradiție pătrunsă în conștiința fiecăruia, în cadrele căreia indivizii să-și poată apoi întinde cât vor voi — și cât vor merita — aripile aptitudinilor cu cari i-a înzestrat natura. În privința propagandei în străinătate defectul acesta al culturii noastre e și mai condamnat. Pentru că străinătatea nu recunoaște și nu prinde simpatie reală față de un popor, decât atunci când i-se înfățișează ca un bloc, în care fiecare individ e conștient de ideea întregului. Și mai trebuie în propagandă în străinătate o continuitate și o serioasă perseveranță la acțiune care numai organizarea o poate da. Pentru că numai așa se poate statornicii o idee precisă despre valorile noastre naționale.

Nu se poate spune că personalități n'aveam. Sunt atâtea câte să reprezinte demn un popor dela poarta orientului, cu abia un secol de cultură înapoia lui. Le lipsește însă spiritul de colaborare. Unindu-se toate ar atrage în cercul lor și pe cei slabi, cari din lipsa celor cari să se intereseze de ei își continuă și peste graniță păcatele naționale, și pe cei buni, retrași într'o atitudine sceptică. Iată, de pildă Parisul. Avem acolo cel mai mare număr de intelectuali în străinătate mai mulți decât în oricare dintre orașele mari dela frontiera noastră vestică. Avem printre ei personalități recunoscute unanim de intelectualitatea franceză. Enescu dă acolo concerte aproape în fiecare lună, toate cu săli arhipele de admiratori sinceri și entuziaști. Dra Văcărescu este una dintre conferențierele ascultate cu multă simpatie de publicul mare francez. Prințesa Bibescu, al cărei talent de mare scriitoare nu este cunoscut la noi în țară decât de câțiva inițiați, pe cari îi poți număra pe degete — a făcut să ni se aducă noi elogii cu ocazia apariției titimului ei roman (*Catherine-Paris*). Criticul dela *Le Temps* Paul Soudhay, temut de toți pentru verva lui de cea mai fină calitate voltairiană, în foiletonul închinat de curând distinsei scriitoare, binecuvânta memoria lui Traian, pentru că a avut ideea fericită de a ocupa Dacia și a da astfel ocazie apariției unu popor cu atâtea calități. Și exemplele s'ar putea înmulți. Ele sunt însă deajuns pentru a arăta că minunat centru de propagandă am avea acolo când toate aceste forțe s'ar uni într'un bloc unitar. Ele ar atrage în cercul lor de influență și pe cei aproape una mie de studenți români împărțiți în două societăți cari se ceartă ca la ușa cortului. Și ar putea da un sfat sau chiar un ajutor material celor 3000 de muncitori români, cari se pierd în haosul parisian, amenințați de primejdia comunismului.

Monografia romanilor engleze. — Lordul Ernle, sub a cărui îngrijire s'a publicat monumentală colecțiune, în 26 volume, a serisorilor și jurnalelor poetului Lord Byron, publică acum o monografie în formă de „essai“ — a romanelor engleze cari au fost mai cetite în Anglia până la ivirea marului romancier Walter Scott. Cei mai mulți străini, chiar cei culti, sunt de credință că romanul englez începe cu „Robinson Crusoe“. Lordul Ernle e însă de părerea, că adevăratul început al romanului

englez datează din secolul al XVIII-lea, cu toate că și el crede că prima perioadă mare a acestui gen literar datează abia dela Sterne, Smollett și Goldsmith încoace, deci după 1740. Cu toate acestea — și aci e partea mai interesantă a operei sale — el merge și mai departe cu cercetările sale scoborându-se până la Stuarti, Tudori și chiar în evul mediu. O notă nouă și de tot interesantă în lucrarea Lordului Ernle e metode lui de a căuta modelele romanelor engleze din diferite epoci printre romanele spaniole și chiar cele grecești din epocile corupuzătoare. Romanului grec îi consacră un întreg capitol, despre a cărui valoare monografică ne putem face o idee din declarația următoare a dlui A. Andreades, membru al Academiei din Atena, care spune: „Noi ne vom recunoaște mai bine pe proprii noștri străbuni dacă vom traduce în grecește paginile fine, pe cari i-le-au inspirat Longus, Lucien, Tatius și Heliodore.“

De-ale aviației. — O statistică a soc. germane de aviație „Hansa“ arată, după ocupațiunea lor, numărul pasagerilor cari au zburat în timpul dela 10 Aprilie 1926 până la 31 Ianuarie 1927. Iată acest interesant tablou în %:

Comercianți, procuriști, directori, fabricanți 36 proc.

Ingineri, tehniciani, meseriași 8 proc.

Medici, farmaciști 4.5 proc.

Militari activi și în rezervă 4.5 proc.

Funcționari de stat 3.5 proc.

Advocați și alți juriști 3 proc.

Profesiuni libere (pictori, actori etc.) 2.5 proc.

Scriitori, ziaristi, editori 2 proc.

Bancheri, funcționari de bancă 1.5 proc.

Proprietari, plugari 1.5 proc.

Profesiuni necunoscute sau fără profesiune 33 proc.

Evident, că statistica aceasta nu poate fi absolut exactă, fiindcă nu fiecare pasager își declară profesiunea. E constatat însă că oamenii de afaceri călătorese mai mult cu aeroplanul.

Liga aviatică „Masaryk“ din Cehoslovacia, înființată în luna Martie 1926 cu 9200 de membri, a ajuns la sfârșitul lui Aprilie a. e. să numere 111.209 membri cu 276 organizațiuni locale. Zilnic s'au înseris, în mediu, câte 270 de membri noi în ligă.

Universitatea Populară „Nicolae Iorga“ din Vălenii-de-Munte

Universitatea Populară „Nicolae Iorga“ din Vălenii-de-Munte. Cursurile Universității Populare „Nicolae Iorga“ din Vălenii-de-Munte se țin anul aceasta dela 15 Iulie la 15 August 1927.

Vor fi și cursuri speciale de limba română pentru minoritari.

Cei lipsiți de mijloace vor avea cantină și cămin.

Inscrierile se fac la sediul Ligii Culturale, Strada Banul Mărăcine No. 1, București, cu începere de azi, de unde se pot lua și orice relațiuni dela Secretariat.

SOCIETATEA DE MĂINE

REVISTĂ SĂPTĂMÂNALĂ PENTRU PROBLEME SOCIALE ȘI ECONOMICE

Editor și redactor-șef:

Ion Clopoțel

Redacția și Administrația:

CLUJ, { Calea Victoriei 51.
Plaza Untrei No. 8. Telefon 308

Duminică, 26 Iunie și 3 Iulie 1927

Anul IV

N-rele 25 și 26

Numărul: Lei 25

Minoritățile etnice din Peninsula Balcanică

Pentru o înțelegere mai exactă a situației în care se găsește diferitele minorități etnice din statele Peninsulei Balcanice, socotim de folos să aruncăm o privire foarte rapidă asupra trecutului acestor țări și a popoarelor lor.

Până mai acum un veac peste întregă Peninsula Balcanică stăpânea împărăția otomană. Ceeace nu putuseră face cu Țările Românești — singurele cari în această parte de pământ și-au păstrat dealungul veacurilor și în împrejurări deseori din cele mai vitrege, ființa de stat autonomă — turcii izbutiseră pe deplin cu Bulgaria, Serbia, Grecia, Muntenegru și Albania.

Din viața lor de odinioară de state libere nu rămăsese decât o amintire, care mângâia speranțele de viitor. Locuitorii acestor țări fuseseră direct și definitiv supuși de puterea turcească, fiind reduși în starea umilă de *raiale*. (Cuvântul *raia* este pluralul cuvântului arab *rei* și înseamnă *turme* — turme bune de tuns și muls).

Indemnate și sprijinite mai mult sau mai puțin fățiș de Rusia, popoarele din Balcani încep acum un veac și ceva să încerce a scutura jugul turcesc.

Steagul revoluției a ridicat întâiu pe muntenegrenii cei puțini la număr, dar războinici prin temperament și prin natura solului lor așa de accidentat și atâta de puțin accesibil. Lor le urmează în direcția aceasta sârbii și apoi grecii.

Fapt important de reținut pentru chestiunea care ne preocupă este că aceste revoluții sau încercări de revoluții nu se făceau în numele vre-unui principiu național, ci în numele religiei — al religiei creștine. Era *crucea* împotriva *semilunei*, era lumea creștină împotriva lumii mahometane. De altfel biserica și confesiunea predomina toate actele vieții și hotăra de drumul pe care mergeau popoarele.

De aceea creștinii din Balcani, acei creștini pe cari mai târziu, împărțiți în state și stătuțele diferite, îi vedem dușmânindu-se și sfâșiindu-se între dânșii, în acele vremuri de luptă împotriva dușmanului comun al creștinătății, se ajută și se sprijină reciproc, luptând unii în rândurile altora.

Așa, de pildă, asistăm la faptul ciudat în aparență, că mișcarea revoluționară

din anul 1821 pentru eliberarea Greciei izbucnește în Țările Românești, iar când lupta a fost dusă pe teritoriul grec, aproape toți șefii mai de seamă ai acestei lupte, care a durat vreo opt ani de zile, au fost români macedoneni și albanezi, precum tot dintre românii macedoneni și albanezi (e vorba de albanezii creștini ortodoxi) s'au recrutat și simplii luptători, cari au ținut mai vitejește piept turcilor.

Tot pentru faptul că lupta era dusă în numele religiei, iar nu în acela al naționalității, întâlnim la sârbi pe vestitul *Căpitan Velco*, român neaoș din ținutul Timocului, un șef revoluționar despre ale cărui isprăvi vitejești există în limba sârbă o întregă literatură, atât cultă, cât și populară și pe care baladele sârbești îl pun alături de cei mai mari eroi din trecutul legendar al poporului sârb. De asemenea, vedem formându-se bande de revoluționari bulgari, cari mergeau să lupte în rândurile „fraților de cruce” sârbi.

Încă un fapt care trebuie notat, pentru că prezintă și el o deosebită importanță. Turcii, deși au stăpânit Peninsula Balcanică atâtea sute de ani, n'au dus însă, nici o propagandă de desnaționalizare, de „turcizare” a elementelor creștine sau neturcești, din punctul de vedere al rasei. Aceasta și pentru hotărâtorul motiv că la dânșii, până mai acum două-trei decenii, nici nu exista noțiunea de rasă și naționalitate, aceste noțiuni confundându-se cu noțiunea de religie, popoarele fiind împărțite și clasificate oficial după religia sau confesiunea căreia îi aparțineau, iar nu după naționalitate sau limba ce vorbeau.

Când *Mahomet al II-lea* a cucerit Constantinopolul, el a acordat bisericii ortodoxe din împărăție, bisericii reprezentată la Constantinopol prin greci și cler grecesc, privilegiu speciale și destul de mari, făcând dintr'însă o reprezentanță oficială a elementului creștin ortodox și un fel de stat în stat. Toți creștinii, cari depindeau de această biserică, au primit numele generic de *rumi* (cuvânt care e o abreviațiune a cuvântului *romaios*, (roman) așa cum se numeau și continuă în popor a se numi grecii între dânșii).

Pentru turci, însă, cuvântul *rum* nu avea un înțeles etnic, ci unul religios și

confesional, desemnând pe creștinii ortodoxi din împărăția otomană, puși sub jurisdicția religioasă a patriarhatului ortodox dela Constantinopol.

Pentru grecii din Grecia propriu zisă turcii au avut și au și astăzi un alt termen: *Iunan* (Ionian), iar Greciei nu i-se zice altfel decât *Iunanistân* (țara ionienilor).

Folosindu-se, însă, de această împrejurare, cât și de faptul că atât conducerea bisericii și clerul înalt, cât și mult-puțina cultură ce se dădea prin școli și mănăstiri avea un caracter grecesc, grecii tot continuând a fi supuși, *raiale* ai turcilor, au pornit o operă de desnaționalizare, de grecizare a celorlalte elemente creștine.

Confundând, însă din calcul, ca și turcii, religia cu naționalitatea, grecii se obișnuiseră să vadă aproape în toți creștinii ortodoxi din Peninsula Balcanică (sârbi, români, bulgari, albanezi), elemente câștigate pentru cauza grecească, pentru cultura grecească și într'un viitor pe care nu-l socoteau tocmai îndepărtat, pentru naționalitatea grecească.

Bine, decât creștinii aceștia vorbeau alte limbi și purtau numele altor naționalități, decât cea grecească. Grecii au împăcat sau, mai bine zis, au escamotat această realitate, născocind o expresiune, care tradează o mentalitate ciudată și care nu-și găsește echivalentul în nici o altă limbă.

Anume, după dânșii tot ce era ortodox în Peninsula Balcanică, era, prin însuși faptul acesta, și grec. Numai că unii erau „*eleni valafofoni*” (grecii vorbind românește), alții „*eleni bulgarofoni, albanofoni*”, etc.

De remarcat este că nici astăzi grecii n'au renunțat la această expresiune, care n'ar trebui să intereseze decât doar prin ciudățenia ei. Așa, bunăoară, arabilor creștini din Palestina, al căror număr e destul de important și cari se găsesc sub jurisdicția religioasă a patriarhatului ortodox dela Ierusalim, nu le zic, precum oamenii sunt în realitate, *arabi*, ci „*gr. ei arabofoni*”.

Însă, având astfel de concepții, folosindu-se de faptul că la ceilalți creștini sentimentul conștiinței naționale nu era încă trezit și afirmat, dispunând de biserică, de puterea și influența ei covârșitoare

toare, având, prin biserică, la îndemână mijloace culturale, grecii au reușit în parte în încercările lor de desnaționalizare. Din nenorocire, aromânii au fost aceia cari au dat, în această privință, contingentul cel mai numeros. Comune, târguri și chiar ținuturi întregi locuite de aromâni au fost grecizate, grecizarea prezintându-se poporului ca un mijloc de întărire a ortodoxiei și a luptei împotriva turcilor.

După aromâni, albanezii (bine înțeles, albanezii creștini) au suferit pierderi mai mari de pe urma propagandei de desnaționalizare, dusă de greci prin școală și biserică.

Și așa, pe când stăpânitorii turci nu se amestecau în limba și naționalitatea supușilor creștini — mulțumindu-se numai cu conversiunile la islamism ce făcuseră printre dânsii în primele vremuri de cucerire, dar lăsând mai departe pe acești creștini să-și vorbească graiul lor, grecii și-au sporit sub administrația turcească numărul elementului lor etnic.

Alcătuirea statelor balcanice, așa cum au ieșit din pacea ce a urmat războiului dela 1877—1878 a fost, pe deoparte, o lovitură dureroasă pentru planurile grecilor de a greciza pe toți creștinii din Balcani, a scăzut puterea și a redus cu mult sfera de acțiune și influență a patriarhatului grec dela Constantinopol, dar, pe de altă parte, a contribuit iarăși la schimbarea numerică a proporțiilor dintre diferitele elemente etnice din Peninsula.

Prima consecință a fost o scădere considerabilă, pe alocuri chiar o dispariție aproape totală a elementului-turcesc sau, mai bine zis, musulman ce locuia în teritoriile ce au fost cuprinse, prin tratatul dela Berlin din anul 1878, în granițele noulor state creștine.

Așa, de pildă, au emigrat mai toți turcii cari se găseau stabiliți în Grecia și în mod cu totul deosebit în *Tesalia*, provincie cu un pământ așa de roditor și unde turcii, aduși din Asia Mică, făceau o agricultură foarte înfloritoare.

O puternică emigrație a elementului turc și mahometan albanez a avut loc și din Serbia. Imparțialitatea ne obligă să recunoaștem că elementul turcesc din Bulgaria, deși mai numeros, a dat cel mai mic contingent de emigranți.

O altă schimbare a elementului etnic a avut loc și prin faptul anexării la statele creștine a unor elemente cari nu aparțineau naționalității majoritare.

Așa, bunăoară, Serbiei i-se dau la 1878 teritoriile dela sudul ei, unde se găsesse orașele *Niș*, *Vrania* și *Piro*t. Până atunci populația slavă din aceste teritorii își zicea bulgară, simțea bulgărește, avea școli bulgărești. Însă, după anexare, sârbii s'au datat la o propagandă de sârbizare a acestor bulgari și au reușit pe deplin. Foștii bulgari din acele teritorii sunt astăzi tot așa de sârbi și de șovinisti sârbi, ca și sârbii din teritoriile incontestabil sârbești.

Pacea încheiată după războaiele balcanice din 1912—1913 dă o nouă lovitură proporții numerice a elementelor naționale din Peninsula Balcanică. Elementul turc și musulman din teritoriile smulse Turciei și anexate de statele creștine suferă o nouă reducere prin emigrațiune.

Dar cea mai mare lovitură ce a fost dată echilibrului etnic din Peninsula Balcanică a fost aceea provocată de războiul mondial, din noua alcătuire ce a ieșit dintr'însul, din schimbul de populație și din consecințele războiului greco-turc.

Echilibrul se strică, din aceste cauze, în dauna turcilor și a celorlalți mahometani, a bulgarilor, a românilor și a albanezilor, rămânând să profite grecii și sârbii.

Mai întâi noi aromânii, care mai înainte de războaiele balcanice din 1912—1913 ne găseam, în marea noastră majoritate, sub administrația unitară și, din punctul de vedere național, foarte tolerantă a turcilor, după războiul mondial ne vedem împărțiți în patru state: Jugoslavia, Grecia, Albania și Bulgaria.

Această împărțire și tratamentul la care suntem supuși și despre care va fi vorba ceva mai jos, au fost lovituri, cari pot deveni fatale pentru existența însăși a acestui prețios element românesc.

Bulgarii au fost, deasemenea, foarte greu încercați prin următoarele împrejurări:

În Macedonia propriu zisă ei formau — acesta e adevărul — majoritatea relativă a populației creștine. Macedonia, însă, se află astăzi împărțită între Grecia și Jugoslavia, având, ce-i drept și bulgarii o parte cu orașele *Petrici* și *Melnic*, dar o parte mică și neînsemnată.

Însă, a doua zi după cucerirea Macedoniei dela turci, sârbii nu i-au socotit pe bulgarii din partea Macedoniei, căzută la dânsii, drept bulgari cu drepturi naționale speciale, ci, închizându-le toate școlile (la fel au făcut și cu românii din Macedonia), i-au trecut drept sârbi, obligându-i să învețe numai sârbește și să simtă sârbește.

Data fiind afinitatea de rasă și marea asemănare dintre limba sârbă și dialectul bulgarilor din Macedonia, se poate afirma cu certitudine că peste o generație, două bulgarii din Macedonia sârbească vor deveni sârbi, tot așa de sârbi, cum sunt astăzi și foștii bulgari din ținuturile *Niș*, *Vrania* și *Piro*t, despre cari am pomenit mai sus.

În partea Macedoniei anexată la Grecia, lucrurile s'au petrecut, în ce îi privește pe bulgari, într'un mod cam deosebit, ba prezintând și o latură căreia nu-i lipsește originalitatea. Anume, o mare parte din bulgarii Macedoniei grecești au părăsit această țară, emigrând în Bulgaria, de unde au venit în Macedonia greci de pe litoralul bulgăresc al Mării Negre sau din fosta provincie a Rumeliei Orientale.

Laturea originală, de care am amintit, este următoarea: Pentru aceia dintre bulgari, cari n'au emigrat, ci continuă să

locuiescă în Macedonia greacă, guvernul dela Belgrad pretinde guvernului dela Atena ca să fie recunoscuți ca minoritate etnică, însă nu ca minoritate etnică bulgară, ci ca minoritate etnică sârbă, dat fiind faptul că sunt slavi. Guvernul dela Belgrad cere în consecință ca guvernul grec să înființeze — cu deasla, de oarece bulgarii nu primesc — școli sârbești pentru o populație, care nu se simte de loc sarbească.

Una din consecințele ultimului războiu greco-turc a fost, pe deoparte, admiterea și aplicarea principiului, necunoscut pana atunci, a schimbului de populație și a unei adevărate invazii în Grecia și în Macedonia grecească a refugiaților greci din Asia Mică, în număr de mai ome de un milion și jumătate. Câți mahometani se gaseau în Macedonia grecească, au fost dați turci, iar turcii au trimis în Grecia pe creștinii ortodoxi din Anatolia.

Dar și cu acest schimb de populație s'au petrecut adevărate ciudățenii, datorite confuziei ce continuă a se face între religie și naționalitate. Așa, dacă, precum e și de fapt, toți locuitorii, cari au fost dați Turciei de către greci, sunt mahometani ca religie, o foarte mare parte dintr'înșii aparțin, însă, altor naționalități, au ca limba maternă limba naționalității respective și mulți nu știu măcar un cuvânt turcesc. Printre ei sunt destui greci mahometani, sunt bulgari, albanezi mahometani, ba chiar sunt și români mahometani. Totuși, ținându-se seamă numai de religia lor, ei au fost socotiți ca turci și trimiși în Turcia.

Ciudățenia faptului se completează și prin aceea că marea majoritate a creștinilor ortodoxi din Anatolia, expulsați de turci și trimiși în Grecia ca greci, au ca limbă maternă limba turcă și nu știu de loc grecește. Totuși, ei sunt socotiți ca greci, ceilalți ca turci.

Și acum un tablou rezumativ al situației etnografice din Peninsula Balcanică.

Din cele expuse până aci, reiese, credem, în chip destul de lămurit că fiecare războiu, fiecare eveniment mai de seamă din ultimele decenii a provocat și o adâncă sguduire și schimbare a elementelor etnice din acea parte de pământ și a proporțiilor numerice dintre ele. Ce a fost până mai ieri, nu mai este astăzi, iar ce va fi mâine, nu putem ști. În tot cazul, ar fi riscată afirmațiunea cumcă actuala alcătuire politică și etnică din Peninsula Balcanică este cea definitivă.

Actualmente, situația din punctul de vedere al distribuției în diferitele state din Balcani a minorităților etnice se prezintă în felul următor:

1. În *Jugoslavia* (e vorba de partea balcanică a Jugoslaviei situată la Sud de Sava și Dunăre) sunt, ca minorități etnice, în primul rând *românii*, cei din *Timoc* și cei din *Macedonia sârbească*, formând la un loc o populație de vre-o patru sute de mii de suflete. Românii din Timoc n'au avut niciodată și n'au nici astăzi dreptul de a învăța carte românească, de

a avea școli românești și de a se ruga românește în bisericile clădite și întreținute cu cheltuiala lor.

Românii din Macedonia sârbească au avut și școli și biserici naționale sub turci. Toate aceste școli și biserici au fost închise și suprimate de sârbi și este extrem de regretabil, de dureros și jignitor pentru demnitatea poporului român și prestigiul statului român faptul că guvernele românești arată acestei chestiuni un interes așa de mediu.

Mai sunt în Jugoslavia balcanică o minoritate etnică bulgărească, despre care am vorbit, și o minoritate albaneză.

Sârbii, cari s'au dovedit a fi poporul cel mai intolerant printre popoarele balcanice, nu recunosc nici bulgarilor, nici albanezilor dreptul la o cultură intelectuală națională. Și ei n'au decât școli sârbești și biserici sârbești.

2. În Grecia sunt următoarele minorități etnice (e vorba de situația cum se prezintă actualmente): o minoritate etnică românească. Spre surprinderea noastră, grecii au arătat față de românii de sub administrația lor o toleranță la care nu ne așteptam. Au respectat anume toate școlile și bisericile românești, cari funcționau în teritoriile luate dela turci.

Numai că din cauza împrejurărilor politice și economice o parte din românii naționaliști din Macedonia s'au văzut nevoiți să emigreze, stabilindu-se în Cadrilater.

Din cauza aceasta numărul școlilor noastre din Macedonia grecească a scăzut și cu dănsese, a scăzut și elementul românesc.

În afară de aceasta, guvernul grec își mărginește geograficește toleranța și nu recunoaște drepturi similare românilor din Tesalia, adică din acea parte a Greciei, care îi aparține și mai înainte de războaiele balcanice.

Tot în Grecia se găsește o minoritate etnică bulgărească despre care am vorbit și o minoritate albaneză. La fel ca în Jugoslavia, acești bulgari și albanezi n'au școli și biserici naționale.

3. În Bulgaria este, în primul rând, o destul de puternică minoritate etnică turcească. Turcii din Bulgaria au școlile lor proprii, numai că aceste școli sunt puține la număr și foarte slab organizate. Acest element turcesc dă Bulgariei cel mai ridicat contingent de analfabeți.

Minoritatea etnică românească din Bulgaria se compune din românii macedoneni (mai puțini la număr) și din români aparținând grupului dac-român. Așezați dealungul Dunărei, numărul acestor din urmă români trece de o sută de mii de suflete. Românii macedoneni au în Bulgaria două școli: una la Sofia și a doua la Giurmaia-de-Sus. În schimb, românii din grupul daco-român n'au nici școli, nici biserici naționale.

4. În Albania este o minoritate etnică românească și una grecească. Atât românii, cât și grecii au ceva școli și biserici proprii. Atâta numai că în ce ne privește pe noi românii (românii din Albania sunt aromâni), numărul școlilor noastre

este mult mai mic decât ar trebui și ar fi drept să fie.

În rezumat, cu excepțiile pe cari le-am semnalat, minoritățile etnice românești din Peninsula Balcanică sunt cele mai nedreptățite, fiind supuse unui regim de apă-

sare, de prigonire, căruia ar trebui să i-se pună capăt fără întârziere. Altfel, e amenințată în mod grav și serios existența însăși a elementului românesc și e păcat și o dureroasă pierdere pentru forța și dezvoltarea viitoare a neamului în genere.

N. Batzaria

POLITICA EXTERNA

Campania împotriva comunismului

I. Ruptura anglo-rusă

Cea mai nebuloasă problemă a politicii europene de după războiu se pare că se simplifică. Ceeace nu însemnează că s'a ajuns la o rezolvare definitivă a ei. Câștigul este totuși demn de remarcat. Căci simplificarea problemei ajută la ieșirea din nehotărâre a acelor cari stăteau deoparte, tocmai din motivul nebulozității ei și pune mai limpede datele rezolvirii ei apropiate.

Politica Statele europene față de Rusia, în cei opt ani de după războiu, a fost dictată de interesele speciale ale fiecăruia, interese care adesea veneau în conflict unele cu altele. Din această situație Rusia a câștigat. Căci ea își avea scopul clar definit și și-l urmărea peste toate amenințările izolate, peste angajamentele economice și politice luate față de unele state. Scopul ei e cunoscut de toți: pregătirea revoluției mondiale a proletariatului. Nu toți însă își dădeau seama de reala amenințare a acestui ideal al internaționalei a III, sub dictatura căreia stă Rusia de astăzi. Chiar statele cu experiență politică multiseculară, ca Anglia și Franța, s'au înșelat în privința mijloacelor materiale și morale cu cari Moscova pregătește revoluția comunistă. Adesea mi s'a dat ocazia în ultimul timp să văd cum înșeși ziarele de dreapta recunosc ingeniozitatea propagandei bolșevice. În deosebi în ultimele turburări din China, Rusia a dat dovadă de atâtea posibilități de propagandă, — în fața căroră au rămas desarmate puterile europene —, și de atâta stăruință, încât a pus în uimire și l-a trezit la realitate pe cel mai realist popor din lume, pe englezi.

De bună seamă că motivul pentru care statele europene n'au avut până acum o politică unitară față de Republica Sovietelor a fost, în primul rând, atitudinea izolată, dictată de interese materiale, a Angliei. Față de marea necunoscută rusească ceilalți europeni aveau o aproape tot așa de mare necunoscută dincolo de canalul Mânecii. Având în politica internă o conduită sigură, dictată de o tradiție bogată și veche, Anglia a mers în politica externă pe același drum al intereselor materiale, pe care l-a urmat consecvent până acum și datorită căruia a ajuns astăzi cel mai bine constituit și mai temut imperiu mondial. Interesele capitaliștilor englezi și nu altevea, au determinat pe Lloyd George să încheie con-

venția comercială cu Rusia, convenție care era să ducă în 1924, sub guvernul Maedonald, — datorită și unei ușoare nuanțe de simpatie morală —, la un tratat general. Nu s'a ajuns însă la încheierea lui din pricina relei voințe a negustorilor ruși, cari vedeau în el un sprijin dat capitalismului, apoi din pricina faimoasei scrisori-a lui Zinoviev, prin care Rusia devenea încă odată, că pentru ea tratatele sunt simple paravane, în adăpostul cărora se poate pregăti mai în liniște revoluția proletară. Scrierea a fost principala armă electorală a conservatorilor împotriva travaillștilor, armă foarte eficace de altfel, căci ea i-a adus la putere, lă-a câștigat o reală simpatie în opinia publică și le-a ajutat rezolvarea celei mai acute crize a politicii interne engleze de după războiu: greva muncitorilor mineri. Cu toată scăderea simpatiei față de soviete, eu toate că tratatul nu s'a încheiat, relațiile comerciale continuau, mai mult sau mai puțin sigure, mărinind exportul englez în Rusia cu câteva milioane de livre.

A trebuit ca Anglia să fie atinsă în punctul nevralgic al puterii ei, pentru a fi determinată să-și schimbe complet atitudinea de până acum și să păsească împotriva sovietelor cu tot aparatul diplomatic și economic, în mânărea căruia a dovedit-o de atâtea ori cât de ingenioasă e. „Nimeni nu a tras până acum de coadă leul britanic fără a fi pedepsit pentru această îndrăzneală”, declară un distins scriitor francez bun cunoscător al istoriei politice a Angliei din ultimele două secole. Leul britanic a început să mărie și să devină amenințător de când a prins de veste că sovietele au de gând să-l scoată din câmpiile asiatiche, în bogății cărora stă toată puterea lui.

Într'un articol din numărul de pe Iunie al revistei franceze *Revue des Vivants* d. André Pierre desfășoară toată istoria propagandei bolșevice în China, desvelind lucruri deadreptul surprinzătoare pentru ceice au fost obișnuiți cu „haotica” organizație a sovietelor. Într-un alt număr al revistei se discută asupra tuturor tratatelor anterioare încheiate cu regimul țarist, încheierea de convenții comerciale și politice, propaganda cu grad viu și prin publicații în interiorul Chinei, contribuții materiale și umane la reorganizarea armatei sudistilor, ajutarea studenților chinezi pentru a-și continua studiile în universitățile sovietice și

a se înarma astfel cu întreaga armatură a doctrinei comuniste, organizații secrete asemănătoare acelor pe cari se sprijinește regimul sovietic, toate au contribuit la un început de închegare al haosului chinezesc, care din zi în zi s'a ridicat tot mai amenințator pentru concesiuniști europeni.

Între acești concesiuniști cei cu mai multe interese investite în extremul orient sunt englezii. Toată iarna presa apuseană a fost plină de tratativele și conflictele dintre concesiuniști și cele două armate chineze. Nimeni nu le-a dat însă atâta atenție ca dl Chamberlain; pentru că organizarea și completa independență a Chinei înseamnă cel mai uriaș pas pentru desrobirea Asiei și astuparea întâiului izvor al puterii britanice. Față de conduita sigură a propagandei sovietice Anglia a dus o politică de tratative infructuoase, în cari prestigiul ei a pierdut foarte mult.

Cei cari cunoșteau resursele imense ale fondurilor și spiritul cu o puternică orientare practică al diplomaților englezi știau că lucrurile n'o să rămână mult în faza aceasta nesigură. Și semne de schimbare au început să se arate deja din vară. Cu toată taina în care e învăluită întrevederea Chamberlain-Mussolini, opinia tuturor e că ea a fost preludiul frontului antisovietic, care se definește acum pe câmpul Europei.

În cursul iernei evenimentele din extremul orient au intrat în cunoscută formă acută. Diplomația engleză trăgăna tratativele acolo și și întindea rețeaua de organizare în Europa. O lovitură a fost recunoașterea Basarabiei, act a cărui legătură cu marele plan al politicii engleze nu mai poate fi contestată. În Asia s'a mai potolit apoi furtuna; aripa dreaptă a Kuo min tanguului chinez a început să devină stăpână pe situație, a spânzurat câțiva comuniști prea îndrăsneți și a pus o serioasă stavilă propagandei sovietice. Relativa liniște de acolo a favorizat continuarea organizării și precipitarea loviturilor aci.

Cea mai simțitoare dintre ele a fost ruperea definitivă a legăturilor cu Rusia

Bibliografie

- Minerva, Paris, 29 Mai.
 Eve, Paris, 29 Mai și 5 Iunie.
 Candide, Paris, 26 Mai.
 Construire, Roma, Aprilie.
 Rivista d'Italia e d'America, Roma, Iunie.
 Convorbiri Literare, număr jubilar Ianuarie—Aprilie.
 Universul Literar, 12 Iunie.
 Typograph, 11 și 18 Iunie.
 Credința, Iunie.
 Revista Economică, 9 Iunie.
 Floarea Soarelui, Mai.
 Tărănismul, 12 Iunie.
 Răsăritul, Mai.
 Viața Literară, 11 Iunie.
 Adevărul Literar și Artistic, 19 Iunie.
 Revista Teologică, Mai—Iunie.
 Înfrățirea Românească, 5 Iunie.
 Cooperarea, Ianuarie—Martie.
 Tărănismul, 19 Iunie.

urmată de un aspru schimb de note diplomatice între ambele puteri. Știm cu toți cauza acestei rupturi: descoperirile dela societatea comercială „Arcos” din Londra. Sovietele învinuie diplomația engleză de o vastă înșcenare antisovietică, precum a învinuit-o și de invenția scrisorii lui Zinoview. Faptul pe noi nu ne preocupă atât; mult mai importantă pentru politica noastră externă, încontinuu amenințată de primejdia rusească, este ruptura anglo-sovietică și repercusiunea ei în politica europeană.

Îndrăznețul act al guvernului lui Baldwin a avut un puternic răsunet în întreaga opinie publică europeană. Doar câteva voci germane, cari pontau pe necunoscuta rusească n'au fost la unison. A trebuit să se adauge acelui act diplomatic asasinatul politic dela Varșovia, cu repercusiunile lui în politica internă a sovietelor pentruca sentimentul de indignare față de teroarea comunistă să cuprindă sufletele tuturor popoarelor civilizate. Nimeni n'a aprobat asasinarea lui Voicov; însă răzbunarea ei cu treizeci de execuții politice (și numărul lor crește zilnic) a trezit la realitate pe ceie au crezut că s'au îmblânzit ghiarele ursului sovietic. Chiar și presa germană de toate culorile (afară bine înțeles, de cea comunistă) a înfierat cu oroare crimele sovietice. Cele două tabere: Europa și Rusia și-au dat încă odată seama că între ele există o radicală deosebire de idealuri, de civilizație. Europa și-l limpezește pe al ei de negurile asiatică cari l-au copleșit în ultimul timp; iar Rusia și-l înmoaie din nou în sânge omenesc și în barbarie asiatică. Și poate nu va mai dura mult până când Europa va sili sovietele să se despartă de idealul lor fioros și să-l arunce, alături de cele mai crude utopii ale veacurilor. Ne hrănește această speranță ultimele evenimente diplomatice și vestea turburărilor intestinale ale republicii sovietice.

Campania împotriva sovietelor e în strânsă legătură cu campania internațională împotriva comunismului. Pentru că în organizarea tuturor partidelor comuniste din celelalte țări trebuie căutat sfatul și banul sovietic. Am arătat mai sus ingeniozitatea și stăruința cu care au sprijinit sovietele organizarea comunismului chinez. Dar tentaculele propagandei comuniste sunt aproape tot atât de întinse și în politica internă a statelor europene. Eșecul diplomatic din ultimul timp, crimele dela Moscova și crizele din sânul partidului comunist au avut reaie repercusiuni și asupra succesului mondial al ideii comuniste.

Vom arăta în numărul viitor felul cum au reacționat împotriva ei partidele politice și opinia publică din Franța. O schițare a campaniei anticomuniste de aci credem că va ajuta pe cititorii acestei reviste, să și formeze totodată o idee precisă asupra fizionomiei politice interne a marelui nostru aliat.

Paris 14 Iunie, 1927.

Ion Breazu

Paneuropeismul și frontiera noastră răsăriteană

Cetim următoarele rânduri de mult interes:

„În prezent însă referințele sunt altele: Polonia și România îngrijesc aproape singure de apărarea frontierelor europene. Și nimeni nu știe dacă vreo putere europeană ar da ajutor acestor state în cazul unui război cu Rusia, căci solidaritatea europeană ste atât de șubredă, încât statele europene vor zădărnici și îngreua și în acest caz ajutorul prin interzicerea trecerii armatelor. Prin urmare, Europa orientală ar fi din punct de vedere strategic despărțită de Europa occidentală în caz de război cu Rusia.

Situația aceasta politică strategică este pentru Uniunea sovietică o tentațiune perpetuă de a invada spre Vest spre a crea fapte îndeplinite, înainte ca Europa occidentală să poată veni în ajutor. Nesiguranta și echivocul în acest caz, ca și în toate celelalte formează cea mai mare periclitare a păcii.

Școful final al politicii europene de Est trebuie să fie asigurarea păcii ruso-europene pe baza garantării reciproce a frontierelor, a unui acord de arbitraj și pe baza dezarmării comune sub control reciproc.

Până la ajungerea acestui scop, frontiera de Est trebuie asigurată pe următoarea bază:

1. toate statele europene se obligă să apere în mod comun granița de Est a Europei în cazul unui atac rus;
2. forțele armate europene trebuie să rămână superioare celor ruse, numeric și tehnic;
3. Europa trebuie să renunțe la orice atac contra Rusiei, precum și la orice imixtiune în politica ei internă;
4. Europa trebuie să lucreze necontenit în vederea reluării raporturilor politice, economice și culturale cu Rusia;
5. minoritățile ucrainiene și a micilor ruși din Europa de Est nu trebuie oprite și mâinate astfel în brațele iredentismului;
6. Europa n'are voie să zădărnicească în nici un chip exportul rus spre Vest și marea Mediterană;
7. Europa trebuie să încerce ca prin concesiuni financiare să dea prilej Rusiei pentru recunoașterea de bună voie a frontierei Nistrului, spre a se aplană definitiv chestiunea basarabeană.

Căci realipirea Basarabiei la România a intrat în domeniul dreptului prin ratificarea italiană. România nu va renunța de bună voie la Basarabia, odată ce Anglia, Franța, Italia și Polonia au adoptat în chestia Basarabiei punctul de vedere al României.

Chestia Basarabiei rămâne totuș un pericol de război rus-european, cât timp nu-i va reuși diplomației europene să determine Rusia să renunțe la Basarabia în mod formal.

Pacea externă a Europei este asigurată pentru cel puțin o viață de om, în cazul când Europa prin o politică de înțelegere și energie va desființa cauzele de război și-l va face fără speranțe pentru Rusia. Un război de agresiune contra Rusiei nu poate fi organizat din cauza divizării naționale a Europei; și afară de aceasta popoarele europene s'ar opune să se preteze la o aventură atât de criminală și absurdă.

Dr. R. N. Coudenhove-Kalergi

Gospodăria comunelor noastre rurale*)

Gospodăria comunelor noastre rurale este într-o stare de permanent deficit, care le va duce în câțiva ani la o complectă atrofie a vieții economice, sociale și culturale. În întreg complexul legiurilor postbelice, cari privesc organizarea comunală, se vede o mentalitate strâmtă, centralizatoare, ca un reflex al lipsei de viață comunală autonomă, în care au tănjit comunele din vechiul regat.

Aceasta mentalitate iese la iveală în mod mai eclatant în Legea pentru unificarea administrativă, promulgată la 24 Iunie 1925; aici tutela și controlul prefectului și al ministerului de interne se extinde și asupra celor mai neînsemnate acte de administrație comunală. Dar, pe când multe din asperitățile acestei legi vor dispărea cu timpul prin desuetudine (de exemplu art. utopic 204), adevărata lovitură mortală a fost dată gospodăriei comunale prin legea impozitelor directe (1923), care a abolit sistemul de impunere justă, progresivă, a impozitelor adiționale („aruncul comunal”), votate de consiliul comunal, înlocuindu-l cu cotele adiționale maximele (art. 71.), cari nu dau comunei resursele necesare unei bune desvoltări.

Am întreprins o întinsă anchetă scrisă asupra situației comunelor noastre rurale, și din sute de răspunsuri primite am putut verifica complectul dezechilibru, în care se găsește bugetele lor. În ultimii ani li-s'au impus comunelor o mulțime de noi sarcini insuportabile, cum sunt: Înțreținerea diferiților agenți fiscali, a jandarmilor, a șoselelor naționale cari trec prin comună, a guarzilor comunali, a școlilor, etc. În schimb, nu numai că nu li-s'au legiferat noi izvoare de venit, ci li-s'a luat și dreptul de impunere adițională. Ministerul de Finanțe, sfătuit de camenii necunosători ai vieții comunale reale, a crezut că prin votarea legii maxime a taxelor comunale, va asigura venite suficiente comunelor. Aceasta lege nenorocită prevede nu mai puțin de 49 de taxe pentru diferitele servicii prestate de comună. De trei ani de când se aplică aceasta lege, s'a făcut cu prisosință dovada că ea, pe lângă că nu satisface nici minimul de exigențe, mai este și antidemocratică, fiindcă stabilește taxe de aceeași mărime pentru bogați ca și pentru săraci; ea este și antisocială, căci grevează prea mult anumite clase de producători (agricultori, industriași etc.), favorizând pe bancheri, profesunile libere, etc. Și mai are aceasta lege un mare cusur: deschide ușe largă arbitrarului organelor administrative, ceea ce în epoca

de favoritism de astăzi duce la desăgreairea vieții comunale.

Înainte de aceste „Legi de unificare”, săteanul nostru își plătea toamna, după valorizarea recoltei, darea către Stat și aruncul comunal, luă chitanță și era liniștit întreg anul. Astăzi, lumea se pierde în dedalul de taxe și parataxe, autoritățile vexează lumea prin multele taxe fixate în mod arbitrar, — cei cari se știu „învârti” scapă de toate greutățile, cari apoi se încarcă în spatele adversarilor politici — și bugetul comunei iese deficitar. După informațiunile ce le am, nu există în Ardeal 5% din comune, cari să nu aibă buget deficitar, deși s'a dat ordin strict dela Ministerul de Interne, care interzicea bugetele deficitare(!).

În multe părți consiliile comunale au votat „Contribuțiuni benevole” acceptate de întreg satul, ca să înlocuiască atât de raționalul arunc comunal de odinioară. În unele județe prefectii le tolerează, în altele le declară ilegale.

Indrumarea energiilor rurale spre industrie și meserii

Creșterea generației de mâine a industrișilor și meseriașilor României întreținută este o chestiune de cea mai mare însemnătate pentru viitorul vieții noastre național-economice.

Această problemă devine astăzi cu atât mai importantă, cu cât năzuința generală spre industrializare, produs al necesității timpului, trebuie susținută și la noi din toate părțile și cu toată convingerea, știut fiind, că de independența noastră economică este legată mai mult ca ori când păstrarea neatinsă a integrității noastre naționale.

Războiul trecut a dovedit cu prisosință importanța factorului economic „în afirmarea independenței politice” a națiunilor, arătând în același timp și rolul mâinei de lucru în propășirea materială a popoarelor.

Războiul de mâine va fi războiul națiunii întregi. Deciziunea victoriei nu va mai depinde ca în trecut numai de succesul operațiilor pur militare. Sorții isbânzii vor trece de partea acelor popoare, cari vor ști să se înarmeze pe terenul economic cu elemente destoinice, cu dragoste de țară, crescute în spiritul național și capabile să dea forțelor din linia de foc puterea de rezistență a organismului producției naționale.

Nici odată mai mult decât în zilele noastre, „munca materială” nu a fost așa de apreciată și nu a jucat un rol așa de hotărâtor în procesul producției, circulației și consumației bunurilor. „Lumea merge spre democrația desăvârșită, spre o nouă organizare so-

Toate aceste măsuri legislative, izvorâte din necunoașterea condițiilor, în cari poate să prospere o economie comunală, au dus la o anemiare, la o totală desorganizare a gospodăriei comunale.

MĂSURI DE ÎNDREPTARE

În ședința din 20 Februarie a. c. am anunțat în Camera Deputaților o interpelare adresată Ministerului de finanțe și celui de interne, arătând haosul în care se găsește gospodăriile comunale. Am arătat că, slăbind celele, cari sunt comunele, va slăbi organismul, care e Statul, și am cerut să se facă revizuirea legislației fiscale, dându-se finanțelor comunale o organizație mai sănătoasă.

Ministerul de finanțe de atunci mi-a răspuns că se lucrează în această direcție. Dar sesiunea ordinară, în care s'au votat atâtea legi lipsite de actualitate, s'a terminat fără să se fie prezentat vre-un proiect de lege în această materie.

Datoria tuturor oamenilor, cari văd dezastrul înspre care merg comunele noastre, este să arate încontinuu guvernului, că una din cele mai vitale chestiuni pentru țară este: *sanarea vieții economice a comunelor noastre.*

Dr. Aurel Dobrescu

cială, în care clasele muncitoare să aibă cuvântul întâiu”.

Înmulțirea și desvoltarea din ultimul timp a organizațiilor profesionale muncitorești, ca și grija deosebită ce o poartă statele fără deosebire clasei muncitoare nu sunt decât dovezi, cari întăresc măturisirile noastre.

Veacul de față cu drept cuvânt, s'ar putea numi „secolul muncii”.

Aruncând o scurtă privire asupra pregătirii și formării elementelor industriale, din cele mai îndepărtate vremuri și până în timpurile de azi, constatăm, că până la începutul secolului al 19-lea pregătirea meșteșugarilor în țările românești constituia, ca și în Franța până în pragul marelui revoluții, un monopol al breslelor sau țehiurilor. „Ca mijloc de a învăța meseria era și în trecut, cum spune domnul Nicolae Iorga în *Istoria Industriilor la Români* slugăria și învățătura la un meșter”. Astfel „avem învoiala de pe la 1770 între zugravul Constantin și fiul lui Radu, copil de casă, care va sta un an și jumătate, plătiind 30 de taleri pe an; caz în care nu se ajunse la nici un capăt, mama copilului cerându-l îndărăt, iar Vodă hotărând că nu se găsește cu cale om slobod a se ține ca un rob fără de voie”.

Până la 1840 se menține breasla întemeiată în secolul al 17-lea a „cizmarilor sau pielarilor tabacilor din centrul românesc al Făgărașului, înconjurat de stațele boerilor de sub munte și ale tovarășilor plugari, ale căror socoteli îi arată contribuind și la o ridicare de biserică săsească de milă”.

* Memoriu prezentat „Mișcării social-economice” cu o anexă cuprinzând un vast chestionar ce va fi supus discuțiilor viitoare ale societății.

La anul 1873 breslele, aceste organizații medievale în statele occidentale, la noi, mai întâi „formațiuni spontanee libere binecuvântate numai de biserică și ocrotite de Domnie, legând împreună un număr de oameni de aceeași profesiune în jurul unor îndatoriri religioase și morale, de solidaritate, de apărare a dreptului și de petrecere onestă”, mai târziu pe la începutul secolului al 18-lea „de caracter occidental, venite prin Galiția, Polonia sau prin Ardeal, noule bresle de pecete arhaică orientată sprijinite de privilegiul, controlul și penalitățile statului”, sunt desființate definitiv.

Timp de 30 de ani, adică până la 1902 domnește regimul libertății în angajarea ucenicilor și încurajarea meseriilor.

Un puternic îndemn spre dezvoltare și prosperitate dă meșteșugurilor din țară legea din 1912, care încurajează îmbrățișarea meseriilor prin elemente indigene.

În această situație, cu un început destul de promițător pe teren industrial ajungem în preajma marelui război, al cărui sfârșit pune capăt pentru totdeauna nedreptăților suferite veacuri de-a rândul de popoarele subjugate. În noua alcătuire a statelor, principiul național devine realitate.

Cu înfăptuirea întregirii noastre naționale se schimbă și situația vieții gospodărești; cerințele industriale și nevoile economice trec pe primul plan al preocupărilor obștești.

În locul României de ieri cu întinse domenii agricole în mâna câtorva proprietari și cu viața industrială redusă, se ridică România de azi cu proprietatea agricolă în mâinile țăranilor și cu cele mai mari posibilități de propășire industrială și economică.

Noua stare de lucruri atât de avantajoasă și din punct de vedere industrial pretinde însă pe lângă izvoarele bogățiilor solului și subsolului țării noastre și muncitori în deajuns și bine pregătiți, cari să ne scutiască de a mai fi nevoiți să recurgem la importul forțelor productive de peste hotare. Această situație mai cere ca și elementul românesc să fie admis a participa la munca industrială cel puțin în proporția numărului cel deține ca populație.

Rostul mâinei de lucru naționale în industria nouii României apare astfel în adevărata lui lumină.

De îndrumarea și creșterea ce se va da viitorilor noștri meseriași și lucrători industriali și mai cu seamă de posibilitatea ce se va da energiilor rurale de a se îndrepta spre meserii, depinde în cea mai mare măsură deslegarea acestei probleme de ordin național general.

Marea necesitate a pregătirii mâinei de lucru naționale așteaptă de la factorii îndrumători ai vieții noastre economice și politice să se dea toată atențiunea creșterii viitorilor meseriași și lucrători specialiști, începând cu întemeierea, sprijinirea și ajutorarea căminurilor, locașuri menite să dea o educație îngrijită și să înlesniască aflulxul spre orașe

al elementelor dela țară, pentru cari împrejurările trecute ne-au fost pouă Românilor de dincoace de munți așa de puțin prielnice.

Spre durerea noastră aceste împrejurări neprinișoare mai dăinuiesc încă, cea dintâi piedecă, ce se opune pătrunderii fiilor de săteni la orașe fiind lipsa de căminuri.

Cu rari excepțiuni și astăzi ucenicii, pe cari-i avem nu sunt îngrijii omenește.

Pe lângă toate pozițiunile legale din ultimul timp, problema uceniei în general pentru întreaga țară și în special pentru noule ținuturi rămâne încă deschisă, atâta timp cât lipsa de mijloace materiale nu va fi învinsă.

Acțiunea statului îndreptată în această direcție trebuie întregită și sprijinită de activitatea organizațiilor profesionale. Camerele de comerț și de industrie, camerele de muncă și chiar cele agricole, cari încă trebuie să țină cont de curentul industrial, ce începe să pătrundă și la noi în ramura culturii pământului sunt datorate să sprijinească această mare acțiune economică-națională.

Fosta monarchie austro-ungară, dase o atențiune deosebită acestei probleme a îndrumării energiilor rurale spre ocupațiunile prășenești, prin „Liga pentru asistența copiilor” din Budapesta, al cărei scop era să creeze un „proletariat industrial național în toate centrele ardelenne înconjurată de populație” băștinașă.

Nu amintesc acest fapt pentru a cădea și noi în păcatul asupritorilor de ieri, asemenea gânduri nu ne stăpânesc; îl spun numai ca să arăt, că dacă astăzi noi românii suntem într'o vădită proporție de inferioritate numerică pe teren industrial față de alți concetățeni, vina e a altora.

Sub stăpânirile streine elementul românesc din ținuturile unite a fost cu desăvârșire neglijat și îndepărtat metodic de la îmbrățișarea meseriilor. Dovadă, că participarea românească în industria și meseriile acestor teritorii nu este de loc în proporție normală cu elementul etnic.

Iată de pildă în Brașovul nostru: din 1096 ucenici ai celor 4 școli de stat 310 sau mai puțin de $\frac{1}{3}$ sunt români și 786 sau peste $\frac{2}{3}$ sunt alte naționalități.

Procentul acesta devine însă și mai desavantajos pentru noi, dacă luăm în considerare și școlile particulare de ucenici, unde majoritatea o formează elementul minoritar.

Intinzând cercetarea noastră și asupra naționalității meseriașilor existenți în acest județ, constatăm, că între numărul acestora și acela al ucenicilor există o strânsă legătură.

Cam $\frac{1}{4}$ din meseriașii județului Brașov sunt români și cam tot $\frac{1}{4}$ din numărul ucenicilor lui aparțin românilor.

La Cluj, la Oradea-Mare, la Chișinău aceeași situație; la Cernăuți proporția noastră de inferioritate ajunge până la $\frac{1}{20}$.

În ceea ce privește muncitorii industriali, elementul românesc — pe întreaga

țară — este în minoritate cu 10%.

Fără căminuri de ucenici această stare de lucruri nu va înceta.

Nevoile sunt mari, mijloacele's restrânse, cu bunăvoință însă multe neajunsuri se înlătură.

S'ar putea totuși crede, că problema uceniei, „grăție căreia s'a format admirabila clasă a meșteșugarilor, nume sinonim cu artist în evul mediu”, nu mai este o problemă de actualitate. Adevărul este însă cu totul altul. E știut, că introducerea mașinismului în industrie și diviziunea muncii a schimbat în mare parte caracterul uceniei. Datorită acestui fapt, „fiecare lucrător e chemat să facă în tot timpul vieții sale o muncă parcellară. La ce i-ar servi unui lucrător din ziua de azi să facă un pantof întreg, când nu va face niciodată altceva decât să conducă mașina, care coase tălpile sau aceea care pune capsele”.

Dar pentru că, „dispariția uceniei, are între altele consecințe foarte supărătoare pentru viitorul tânărului lucrător, efectul salutar al pregătirii pentru meșteșug fiind înlocuit prin ocupații parazitare, uneori periculoase pentru societate, cari desobișnuiesc de muncă regulată, putând chiar contribui la dezvoltarea criminalității infantile, ridicarea ei (a uceniei) nu poate fi decât în folosul general. În orice caz omul, care n'a făcut ucenicie are puține șanse s'ajungă vre-odată să obțină vr'un salariu ridicat și multe șanse de a fi adesea lovit de șomaj. Un om, care are un meșteșug bun n'are nici odată să se teamă de lipsa de lucru, ci din contră în toate profesiile se ridică plângeri, că nu sunt destui din aceștia pentru toate trebuințele”.

Și dacă așa stau lucrurile în statele mari industriale, — mărturisirile de mai sus fiind ale unui mare economist al Franței, — cu atât mai mult e necesară ucenicia în țările agricole ca o noastră, cari abia acum încep să ia o dezvoltare industrială mai serioasă.

Problema uceniei nu se poate separa de problema industrializării producțiunii noastre naționale.

În teritoriile de dincoace de munți ca și în Basarabia, pentru restabilirea echilibrului forțelor productive orașenești în proporția numărului ce dețin diferitele populațiuni ale țării, un înalt spirit de dreptate socială așteaptă să se deschidă porțile cetăților și fiilor de țărani români obidiți și apăsați de vitregia vremurilor trecute.

„Să îmbrățișem deci această chestiune cu toată căldura, să ne interesăm mai mult de ea, să creem căminuri de ucenici, dând prin aceasta puțința și elementului nostru național să se îndrepte spre meserii. Să ne îngrijim apoi de creșterea aleasă și de o pregătire profesională temeinică și să fim siguri, că sămânța aruncată de noi va da roade, de care ne vom bucura cu toții.

Calea aceasta ne va duce în parte și la închegarea și împăcarea aspirațiilor claselor muncitoare orașenești, cu nevoile de ordin mai înalt ale economiei generale.

Având realitatea în față, cu puteri unite și în deplină concordie frățească cu cei de alte neamuri, să năzuim la formarea „tinerilor puteri ale industriei și meseriilor de mâine”.

Ținând seama în primul rând de cerințele vremii și punând mai presus de orice interesele superioare ale vieții economice-naționale să dăm puțința și elementului românesc să se afirme în această direcție.

„Trecutul prin tendințele lui oprimate ne-a împiedecat” pe noi românii de a avea un număr de meseriași corăspunzător cifrei populației noastre.

Din numărul total al meseriașilor de dincoace de munți nu deținem astăzi nici 15%.

Vina nu este a noastră. A aștepta însă ca numai evoluția naturală să repare aceste nedreptăți, ar însemna pe de o

parte să recunoaștem, că situația de astăzi nu se datorește privilegiilor acordate locuitorilor acestor ținuturi, cu excluderea românilor, pe de altă parte să desconsiderăm însuși rostul orașelor în organismul nostru social-economic.

Orașele României de dincoace de Carpați „sunt produsul unui îndelungat proces istoric, care se impune a fi reparat”.

Incurajând pe cei dela sate să îmbrățișeze meseriile, rezolvăm în parte și această mare problemă de interes general.

Trecutul ne-a fost vitreg, prezentul și viitorul sunt chemate să repare nedreptățile lui, ajutând „pe oprimații de eri să ajungă pe picior de egalitate cu stăpânii prii privilegiu ai orașelor” noilor provincii.

N. G. V. Gologan

ACTUALITAȚI

Ziaristică și pamfletarism

Am cetit, nu de mult, o carte, a cărei înțelepciune condensată îmi frământă spiritul neconștient, cu o îndărătnică perseverență... E una din acele cărți, acărora comoră intrinsecă, substanțială, pune stăpânire pe nervi, în mod despotice, zile de-a rândul.

În climatul intelectual al Apusului activitatea spiritului se caracterizează, în momentul de față, printr'o vastă complexitate. Ea a ajuns să se disolve într'o tumultuoasă simfonie de nuanțe. Uneori, privind cantitatea de-adreptul înspăimântătoare a producției sau simplitatea motivelor de inspirație, s'ar părea că în regiunile asfințitului lumea a apucat pe povârnișul primejdios al *orgiilor cerebrale*. Și totuși, în ciuda acestei impresii fugitive, de-o clipă, un adevăr neted își face drum în conștiința mea: diletantismul este stârplit, zilnic, prin fierul roșu al unei conștiințe sociale elastice, coercitive, distilată în lungi veacuri de dramatică epurație. Diletantismul sub toate formele, în toată materiile!

Cărțile noi se nasc, deci, din acel cult auster al faptelor, al experienței acumulate, care stârnește roiri-roiri de reflexii chiar și în tembelul pumn de creier al unui „oriental” sceptic. Așa se face, că valoarea lor doctrinară sau social-educativă nu mai e în funcție de *meseria* autorului. Apusul crede azi ferm (altfel — n'ar mai fi vrednic de prestigiul de care se bucură în complexul umanității), că „omul sfintește locul”, maximă ridicată la valoarea de dogmă, pe vremuri, de însuși marele nostru *Şaguna*.

Mă grăbesc să anunț, aşadar, că volumul care justifică aceste considerații nu este al unui președinte de Academie, nici al oricărui alt filosof, celebru printr'o ponderoasă erudicție școlastică. Nu! Autorul lui nu e nici „șef de școală”, nici exponentul tipic al unei *Gelehrter-Gesellschaft* germane, care și-ar încheia cariera printr'o ultimă insistență disperată la poarta problemelor vecinice ale metafizicii. E „un simplu ziarist”. Am ținut să decorez ultimele două cuvinte printr'o pereche de ghilimele, fiindcă, la noi, lumea are, despre ziaristi, o idee mediocră, ea să nu spun puțin măgulitoare pentru cei vizați. Temeiul acestei

păreri îl vom discuta mai în urmă; ajungă, de-oamdată, o altă anticipație: cetitorul se înșală, dacă se așteaptă la o copertă multicoloră, acoperită cu desene strâmbe, dictate de cutare nuanță extravagantă a „snobismului”. Cartea a fost scrisă, nu pentru o anume psihologie morbidă, în vecinică goană după senzații tari, inedite, ci pentru acea categorie de capete echilibrate, care mai cred încă în energia potențială a inspirațiilor simple, în expresia limpede, directă, vânăjoasă a oamenilor de fapte. Iată, în sfârșit, și teribilul titlu: „Amintirile mele”! Ele sunt ale dlui *Henry Wickham Steed*,* redactorul șef al ziarului *Times* din Londra, și al revistei politico-sociale *Review of Reviews*. Despre aceste „amintiri” s'a mai vorbit în coloanele S. d. M., totuși „il n'est jamais trop tard pour bien dire”.

Cariera de până acum a dlui W. Steed e plină de acea originalitate specific englezescă, în care se ascunde, în mare parte, taina ascensiunii britanice, aș îndrăzni să spun, înșasă cheia de boltă a vastului imperiu colonial. Nici un gest teatral, nici o rafinată presumpție doctrinară. În schimb, dela un capăt la altul, o excepțională doză de virilitate robustă, controlându-se și hrânindu-se neîntreput prin propriul său instinct de viață. O îndărătnică voință insulară, servită de o inteligență lucidă, în continuă introspecție în fața empirismului gros al vieții. Noi latinii avem obiceiul de a da, câte-odată, „pasărea din mână pe cea din gard”. Sacrificăm importanța practică a „amănuțelor” pentru o frază scilicitoare, pentru armonia superbă a unui „sistem”. Fii Albionului învăluit în ceață, mult mai rar — sau niciodată. Ei nu sar, elegant, peste dificultățile obiective ale vieții, ei le înșfacă de gât. Și de cele mai multe ori rămân învingători...

Iată, de pildă, cazul d-lui W. Steed. La vârsta de 21 de ani, dânsul avea abia baccalaureatul. Englezii nu se grăbesc. *Taine* spune în ale sale *Notes sur l'Angleterre*, că în Anglia sunt puține cazurile de precocitate: viața pur animalică a copilăriei se

* Amintirile dlui Steed le-am cetit în franțuzește (ed. librăriei. Plon. Paris 1927).

prelungeste până târziu, în pragul bărbăției. Acest fenomen fiziologic e departe de a fi în detrimentul rasei. Din contră. Grație acestei întârzieri în manifestarea forțelor spirituale, individul se aruncă în vârtejul vieții, în momentul când ajunge la un grad de conștiință superioară, cu o cantitate de energie biologică, pe care n'o găsim la tinerii continentali, cu un elan vital, care nu se potolește decât atunci când acelaș individ poate rosti, satisfăcut, cuvintele: *aceasta-i opera mea, acesta sunt eu!*

Deși avea o frumoasă situație într'o întreprindere comercială cu bună reputație și care putea ademeni prin perspectivele unei vieți tihnite, la un moment dat, dânsul simți nevoia sufletească atât de caracteristică adolescenței engleze: trebuința de a călători.

Această trebuință sufletească nu e însă întru nimic asemănătoare cu „dorul de ducă” al românului. Românul „pleacă”, la vârsta de 21—22 de ani, să „uite”, englezul să se instruiască. În cazurile excepționale, primul devine un „vierme de bibliotecă”, pentru ca la vârsta de 40—45 de ani să nu-i mai „reziste celula”. Al doilea își părăsește patria pentru a culege, cu răbdare și tact, o cât mai variată experiență de oameni, pentru a se defini pe'ndelete, izbindu-se de neprevăzutele hazardului său, dacă norocul îi zâmbeste, explozând metodice toate conjecturile lui favorabile. D. W. Steed mai simți, în acel moment de criză sufletească, fiorul unei noi vocații sociale: i-se păru că ziaristica corespondent mai mult înclinărilor sale sufletești.

Prinse anterior dragoste pentru sociologie și economia politică și întrevăzu dintr'odată importanța ziarului ca mijloc de răspândire a acestor discipline într'un mediu social primitor cum este cel englez. Intrucât Germania era considerată, la sfârșitul veacului trecut, ca focarul indiscutabil al acestor discipline, alegerea se făcu îndată în favorul ei.

Astfel în Iulie 1892 tânărul W. Steed se afla la Iena.

Germania trecea, în acel moment, printr'o ciudată și semnificativă fierbere sufletească. Sub raportul politic ea inaugura o epocă nouă. Bismarck fusese înlăturat brutal dela cârmă prin râvna de independență absolută a noului monarh Wilhelm al II-lea. Cei cincizeci de ani de experiență politică ai *cancelarului de fier* nu îngăduiau însă recentului disgrațiat resemnarea desăvârșită, cufundarea în deliciale private ale unei bătrâneți binemeritate. Această experiență individuală unică (poate cea mai bogată dintre toate experiențele individuale ale veacului al XIX-lea) izbucnia din când în când în aspre rechizitorii la adresa politicii „pur dinastice” a împăratului rebel, ale cărui veleități de *Lohengrin* făuseră din însuși Tatăl Ceresc un simplu „aliat” al său. Sub raportul luptelor sociale, deși socialismul democrat organizase o puternică tabără de adepți, el se dovedi impotent în fața Statului Atotputernic, susținut orbește de disciplina teutonică a militarismului prusiac. Sub raport ideologic, spiritului de observație al unui englez nu-i putea scăpa faptul, că rolul universităților germane e cât se poate de relativ în determinarea faptelor istorice care pot angaja națiunea întreagă.

După un an de ședere la Jena și Berlin, în cursul căruia ziaristul Steed asistă la câteva manifestări caracteristice ale Kaizerului, la unul din vestitele „cântece de lebedă” ale lui Bismarck, autorul „amintirilor” trecu în Franța, ducând în suflet *enigma viitorului german*. Nu numai atât. Zizania dintre profesorii de economie poli-

tică, pe care-i ascultase în cele două centre universitare, căreia i-se adăugau, în spiritul său, insuficiențele congenitale ale marxismului ca factor de explicare al evoluției istorice, îi surpă încrederea dogmatică în valoarea acestor doctrine. Se convinge, că pentru a pricepe o fază istorică din viața unui popor e absolut necesar să consideri de factor primordial pasiunile omenești, imponderabilul element psihologic uman.

Spiritual public al Franței, pe care-l studie cu aceeași sete de a cunoaște, îi dărimă multe din prejudecățile ce avea față de calitățile rasei. Venea din Anglia și Germania, unde, se știe, nu se prea credea în „adâncimea cugetării franceze”. „Am descoperit — zice d. Steed, făcând aluzie la cugetarea germană — că obscuritatea nu e întotdeauna sinonimă cu profunzimea”.

Impresia fundamentală, pe care i-o lasă în suflet contactul cu lumea științifică reprezentativă a cartierului latin, în ciuda aparentei anarhii intelectuale, fu că generația franceză din pragul veacului XX-lea trăia cu amărăciunea tacită a dezastrului din 1870, și sub imperiul credinței că Franța trebuie să se reabiliteze mai întâiu printr'un primat spiritual recunoscut de lumea întreagă, primat stabilit prin individualități ca E. Renan, Pasteur, Alfred Fouillée și alții.

În anul 1896 d. W. Steed se întoarce iar în Germania. Reimprospătându-și impresiile anterioare, văzu că enigma germană, prinde a se lămurii. Umbra pangermanismului, abia perceptibilă la 1893, se schimbă, în răstimp, într'o totală biruință a ideilor lui Treitschke... Prusianismul furibund al acestui istoric mă scutește de a mai aminti observațiile cu privire la evoluția suflatească a împăratului, a urei împotriva Angliei, a politicei față de Austria etc.

Anii 1897—1902 corespondentul ziarului Times îi petrece în Italia. După formarea unității sale politice, Italia intră și ea în „concertul european” ca factor independent. Concurența aprigă a națiunilor occidentale câștigă, prin consolidarea treptată a acestei unități, un nou „candidat”. Cunoașterea acestui candidat-nou i-se impunea. Mărturisese că rar am cetii pagini atât de pătrunzătoare, atât de juste, asupra factorilor psihologici, cari s'au agitat în viața publică italiană în ultimele 5—6 decenii. Întregul Risorgimento provocat de sus în jos, rolul dinastiei Savoia, orgoliul rănit al papalității, spiritul „protestant” al socialismului italian, în sfârșit comuniunea intimă cu spiritul Romei antice, devenită posibilă prin seria neîntreruptă a săpăturilor arheologice, acestea sunt elementele esențiale ale Italiei contimporane.

Carierea de corespondent politic al ziarului Times dl W. Steed și-o încheie printr'o lungă ședere în Austria, mai precis la Viena (1903—1913). Astfel, cadrul european, în cuprinsul căruia avea să se desvolte tragedia anilor 1914—1918 i se completează. Viena putea să-i dea nu numai orientarea sigură asupra construcției hibride a monarhiei austro-ungare, ci și posibilitatea de a pătrunde importanța politică mondială a complicațiilor balcanice. În cei zece ani petrecuți acolo scotoci totul: caracterul dualismului, problema celorlalte rase din cuprinsul monarhiei, figura incomprehensibilă a lui Francisc Iosif I, mișcarea socialistă condusă de evreul Adler și a. m. d. Rezultatul cercetărilor sale de bibliotecă, completate și verificate prin atingerea zilnică cu viața oficială, cu bărbății de stat ai imperiului habsburgic, le strânse

în volumul intitulat *Monarhia Habsburgilor*, o operă de care nu se va putea lipsi niciun istoric viitor al „agoniei” acestei clase domnitoare de tristă memorie.

Șirul amintirilor se întrepruce cu câteva revelații importante asupra fierberii diplomației europene în ajunul încăerării, imediat după asasinarea lui Franz Ferdinand la Serajevo.

*

Succint și mai mult decât sumar, acesta este conținutul lor. O expunerea mai amănunțită m'ar fi constrâns să mă opresc la fiecare pagină aproape, căci în cuprinsul acestui volum prețios de istorie contimporană se mișcă toate personalitățile marcante ale perioadei de pregătire a războiului mondial, țesătura intimă evolutivă, a tuturor factorilor istoriei parțiale, cari au determinat conflagrația universală.

Ceeace trebuie subliniat însă de trei ori în această carte minunată e filosofia solidă, indirectă, care se desface din activitatea de ziarist a autorului ei, tipul de ziarist, care-ți rămâne în minte în momentul când o încheizi. Obicinuit cu genul de ziaristică de la noi, cu mulțimea „antreprenorilor de opinie publică”, după expresia plastică a dlui Goga, contrastul între un tip și celalalt te izbește dureros. Priviți scrupulozitatea cu care se informează dl Steed în

toate împrejurările, demnitatea individuală a părerilor sale, studiul profund al moravurilor societății în mijlocul căreia l-a plăsat calitatea sa de corespondent, *procurea* sigură a evenimentelor pe baza acestei informații largi și faceți o comparație cu „presa” de la noi! Comparați, adică, acest fel de-a servi un ziar și o țară, cu constelațiile de limbuți, cari se adăpostesc în cele mai multe din redacțiile cotidianelor noastre, preocupate de unicul gând de-a lătra „umison” cu „stăpânul”. Un prieten imi comunică odată, că unul din acești „stăpâni” aprecie astfel primul articol al unui tânăr începător: „Articolul Dvoastră, dle, e superb. Am să-l public la *fond* cu iscălitura mea”! Cunosc ziare românești, cari ațâță patimele mulțimii prin articole inventate pe deantregul, justifică rațional și istoric necesitatea pamfletarismului în viața publică românească, spunând, printr'unul din redactorii săi autorizați, că din personalismul turbat în care s'a împotmolit presa noastră, izvorăște progresul ideilor! Ce să mai spun despre vecinica migrațiune dintr'o redacție într'alta a acestor purtători de idei de progres?

Am cetit, nu de mult o carte, acărei comoară substanțială mă pune pe gânduri... Paris, la 31/V.—927.

N. Buta

Discuții și recenzii

Invățământul comercial al României, -- anuarul ministerului instrucției pe 1926—1927.

Desvoltarea științelor practice este o problemă și o necesitate de stat. Cât a progresat la noi școala profesională? Nu știam până la primirea acestui anuar care ajută pe oricine să încheie un adevărat bilanț al progresului comercial științific în România.

Anuarul se distinge printr'o elegantă execuție tehnică: tipar frumos, hârtie velină și nimeată distribuție tehnică a materiilor.

Conținutul este de o precizie informativă desăvârșită asupra desvoltării istorice a învățământului, a frecvenței elevilor, a formării corpului profesoral de specialitate, a fondurilor școlare, a autorităților: tablouri statistice și indicațiuni grafice spun totul în mod condensat și definitiv.

Dacă anuarul este de o utilitate cotidiană pentru oficiile autorităților, căci fixează complect situația profesorilor, nu mai puțin interesant este el extra muros, pentru oricine manifestă atenție față de știința românească a comerțului.

Câteva date sunt strict necesare: în 1919 aveam 5174 elevi cu 353 profesori, pe când în 1927 avem 19.582 elevi cu 995 profesori; în total sunt 127 școli superioare, inferioare și cursuri serale de comerț (91 în vechiul regat, 29 în Ardeal, 2 în Bucovina și 3 în Basarabia); salariile corpului profesoral se cifrează astăzi anual la 76 milioane lei, iar cheltuielile materiale la 2 mil. 700 mii; sprijinitorii școlilor mai sunt: primăriile, camerele de comerț și comitetele școlare.

Putem deci arăta speranțe de înaintare progresivă.

Anuarul este publicat de către direcția generală a învățământului comercial, al cărei titular este d. Ilie Purcaru. Redacțarea revine pe deantregul dlui inspector școlar D. Voina, care a jertfit timp și osteneală, a alergat pe-la toate școlile din țară pentru a deține informația adevărată, a strânge datele riguros exacte și a da o lucrare care să fie o mândrie peste tot a oficialității românești. D. D. Voina a pus conștiința, control sever, muncă asiduă și râvnă științifică la întocmirea celei dintâi lucrări de ampoare și exactitate în acest gen a ministerului instrucției publice. Numai un intelectual înzestrat cu însușirile rare ale dlui D. Voina: inteligență și cultură de specialitate, răbdare în prinderea amănuntului, putere de sistematizare într'un întreg, de luminare a problemelor sub toate unghiurile, în sfârșit de pasiune pentru a crea ceva definitiv, putea să săvârșească o astfel de lucrare.

Relațiile României cu Statele-Unite, de Nicolae Petrescu. Buc. 1927, lei 20.

Broșura grupează o sumă importantă de fapte și observațiuni menite să pună în evidență relațiile dintre România și Statele-Unite. D. Nicolae Petrescu are o cunoștință profundă a acestei materii și de aceea concluziile sale sunt foarte prețioase. Întâiu subliniază pendența legăturilor politice de transacțiile comerciale. Aproape singura comunicație dinainte de războiu era emigrația latentă. În mod public America mai degrabă ne desprețuia, din cauza chestiunii evreești susținute la suprafață de o mână de evrei emi-

grați din țară. Contra acestei propagande România n'a reacționat și rău a făcut, căci opinia publică americană s'ar fi lăsat orientată. După război relațiile se înmulțesc, pe măsură ce se sporesc și afacerile economice, dar și prin numărul mare de cetățeni americani de origine din Ardeal ori din celelalte provincii românești. Afacerile totuși stagnează din cauza deprecierei noastre valutare datorite: lipsei de propagandă din partea noastră, neglijenței guvernelor noastre de a respecta obligațiile financiare; și propagandei subversive desfășurate de adversarii României în America. Banul american ezită să vină pe piața românească din cauza lipsei de stabilitate și siguranță (în legislație etc.). Se face necesară înființarea de birouri de informații sigure despre stările din țară: „onestitatea e cea mai bună politică”. În concluzie d. N. P. remarcă încă odată, că „pivotul politicii internaționale rămâne tot în relațiile economice”. Acesta este rezumatul condensat al ideilor broșurii, care este o contribuție însemnată la instaurarea unor legături solide cu puternica și prospera republică transatlantică.

*
Monografia orașului Dej, de George Mânzat, 1926.

Lucrarea a necesitat o cercetare îndelungă. Bogăția datelor istorice este uimitoare. Arhiva orașului a fost scormonită cu atenție și cu grija respectului de adevăr. Valoroasă contribuție la cunoașterea trecutului în multiplele lui așezări și înfățișări. Este luminată frumos și epoca revoluției din 1918. Cine dorește să se convingă despre vechile legături cu Moldova, află în monografie dovezi numeroase și pline de interes. Autorul a arătat sărguință, simț istoric și dar de invocare. Cartea va trebui să fie citită de oricine are curiozitatea de a scruta fizionomia unui oraș foarte vechiu și cu întocmiri specifice. Poate că d. Mânzat a întors prea multă răynă în latura istorică și de aceea a atribuit stărilor actuale prea puțin interes. Noi îl considerăm ca pe un dibaciu analizator de fenomene locale și de aceea în locul chipurilor și cronicilor părții finale am fi preferit cealaltă materie: complexul vieții actuale, marile vârtej al necesităților, au fost izgonite, — aceasta este greșala aproape generală de altfel a tuturor monografiștilor de până acum. Vreau doar să conving pe d. G. M. că opera sa nu este completă, dacă nu va încerca să consacre toată oboșala și răbdarea întru a desvălui stările actuale ale Dejului. Un spirit cercetător ca al d-sale, și mai ales pregătit istoriceste pentru a deține mai ușor decât alții resorturile ascunse ale aparențelor vieții, este chemat a serie și această monografie. Ii dorese succes din toată inima.

*
Criza democrației, de Jászi Oscar (Korunk, Iunie 1927). Sociologul Jászi Oscar este prea cunoscut la noi și de aceea nu este necesar a reaminti lupta sa dârză pentru prăbușirea oligarhiei ungurești

înainte și după războiu. A fost un om de știință, cel mai înzestrat apărător ungar al drepturilor minorităților și totdeauna îi vom fi datorii cu recunoștință. În vremea guvernării sale nu și-a potrivit concepțiile sale exact celor ale noastre, am avut motiv să-i combatem anume greșeli și să-i refuzăm atâtea propuneri — istoria ni-a dat dreptate, pentru că noi mai bine decât d. Jászi am știut, că ungurii nu sunt pregătiți pentru un regim democratic. D. Jászi este astăzi un exilat al patriei sale ce întârzie întru a-și da reformele democratice. Revista *Korunk* din Cluj publică o conferință ținută în America asupra crizei democrației mondiale. Ideile sunt următoarele: adversarii actuali ai democrației sunt bolșevicii, fas-

ciștii, gruparea Charles Maurras și socialității nuanța Sorel (sindicalistii); toți caută a dărâma regimul parlamentar, a face uz de forța armată și a împiedeca reprezentarea națională; doctrina lui Marx era realizabilă prin reformă parlamentară și cooperare socială, fără a recurge la forță. Analizează apoi cauzele revoluției bolșevice: nemulțumirea socială, desagregarea economică și obișnuința traiului în comun în vremea războiului. politica externă a aliaților și dezechilibrul sufletesc. Remedii refacerii democrației sunt: politică de comerț liber, apărarea drepturilor minoritare și crearea unei politici coloniale umane. D. Jászi face elogiul marelui Washington, care a fost un veritabil democrat. Ion Clopoțel

Puterea rugăciunii

Superstiție, . . . bigotism, . . . obscurantism popesc! . . . vor exclama, cu zâmbet ironic, serioși și „gravii” oameni de astăzi, îmbibați de știința veacului acestuia.

Din parte-mi pot întoarce mantaua și pot dovedi tuturor tifnoșilor aroganți și trufași că tocmai în domeniul științelor „positive” — exceptând poate disciplinele matematice — prejudecățile absurde, analoge superstițiilor băbești, au înflorit și înfloresc ca buruienile cele mai rele . . .

Dar deocamdată nu despre asta e vorba.

În fața pozitivistilor simandicoși și ursuzi vom începe acest mic studiu cu o analogie științifică: ionizarea atmosferei.

Din științele fisico-chimice, deci din științele cele mai „positive”, se știe, că ionii sunt atomi încărcăți cu electricitate.

În condiții normale, gazurile — și prin urmare, atmosfera noastră terestră — nu sunt conducătoare de electricitate. Ele se pot face însă conducătoare, dacă se tratează cu anumite mijloace ionizante, precum expunându-le la acțiunea razelor ultraviolete, razelor Roentgen, temperaturii înalte a corpurilor incandescente etc. Moleculă de gaz se despică și se nasc ioni pozitivi și ioni negativi.

Prin acțiunea radiațiilor ultraviolete, mai ales, atmosfera noastră e uneori mai ionizată, alteleori mai puțin ionizată.

Acești ioni din atmosferă măresc nu numai conductibilitatea electrică a aerului, ci totodată acționează și ca centre, ca nuclei, pentru conducerea vaporilor de apă. Sub aspectul din urmă, au același rol ca particulele de praf.

Prin ionizarea atmosferei avem deci, în lumea materială, descărcările electrice și torențele de ploaie.

Trecând în lumea puterilor noastre sufletești, dați-mi voe, domnilor pontifi ai științelor, să vă citez din evanghelie următorul cas (S. Marcu, V, 24—24):

„Și după el (Christos) mergeau popoare multe și-l împresurau.

„Și o femeie fiind întru curgerea sângelui de doisprezece ani,

„care a suferit multe dela mulți doctori cheltuindu-și toată averea și nu a aflat nici un folos, ci mai vartos în mai rău mergea,

„auzind de Isus, a venit în popor pe dinapoi și s'a atins de haina lui,

„căci zicea: „de mă voi atinge, măcar de hainele lui, mă voi mântui”.

„Și îndată i-s'a oprit isvorul sângelui și a simțit cu trupul că s'a vindecat de boală.

„Iară Isus, cunoscând întru sine puterea care iese dintr'însul, întorcându-se către mulțime zise: „cine s'a atins de hainele mele?”

„Și i-au zis învățăceii lui: „vezi poporul împresurându-te și zici: „cine s'a atins de mine?”

„Și căutau împrejur pe cel ce a făcut aceasta.

„Și femeea, temându-se și tremurând, știind ce i-se făcuse, a venit și a căzut înaintea lui și i-a spus tot adevărul.

Iară el a zis ei: „Fică, credința ta te-a mântuit: mergi în pace și fii vindecată de boala ta”.

Casul e evident în sine și minunea lui Isus de acu-s douăsprezece sute de ani începem a o înțelege prin analogia ionizării atmosferei, statorită de științele pozitive de azi. Credința femeii am putea-o numi atmosferă ionizată și adevăr a grăit Isus, când a spus cuvintele: „Fică, credința ta te-a mântuit . . .”

Aceleași enunțaiții le mai întimpinăm și în alte minuni, ce le-a făcut: întâiu credință și apoi mântuire; întâiu credință și apoi revărsarea harului divin . . .

Par-că ne-ar spune fizicianul de azi: întâiu ionizare, apoi descărcare electrică; întâiu ionizare și apoi torențe de ploaie . . .

Totuși fizicianul nu admite, ca fapte reale, minunile lui Isus, ci mai degrabă le consideră de domeniul fantasei, ca simple basme de copii.

Ceeace însemnează că sufletul fizicianului mai anevoe se ionizează decât atmosfera rece a pământului.

Dar să mergem mai departe cu aplicarea analogiei ce am fixat.

Precum atmosfera se ionisează prin acțiunea razelor ultraviolete etc. tot așa credința se cultivă mai ales prin rugăcuni ferbinti.

În cărțile Testamentului Nou ni-se vorbește, aproape în fiecare capitol, despre rugăciune și puterea rugăcunii. Categorie ne învață însuși Mântuitorul cum să ne rugăm (Mat. VI, 5—15; Luca XI, 1—4) învățându-ne și Tatăl nostru.

S. apostol Iacob iarăși ne îndeamnă (I, 5—8) prin următoarele cuvinte semnificative:

„De este cineva dintre voi lipsit de înțelepciune, să ceară dela Dumnezeu, carele dă tuturor din prisos și nu înfruntă și se va da lui.

„Inșă să ceară cu credință, nimica îndoiindu-se; căci cel ce se îndoiește este asemenea cu valul mării, care se aruncă de vânturi și se învârtue.

„Căci să nu gândească omul acela, că va primi ceva dela Domnul.

„Bărbatul cel îndoit cu gândul, nestător este întru toate căle sale.”

Cărțile de meditație religioasă dau deci bună definiție când ne spun:

„Rugăciunea este înălțarea minții la Dumnezeu, prin care îl rugăm să ne dea ceva bine, ori să ne ferească de ceva rău; sau prin care laudăm și binecuvântăm pe însuși Dumnezeu.

„Ca rugăciunea noastră să fie primită, să ne rugăm cu umilință, cu inimă înfrântă, cu credință veșe, cu încredere, cu evlavie, cu statornicie și cu supunere deplină în voia lui Dumnezeu.” (I. Ghent Mângăierea Creștinului, p. 3.)

Dar, câtă cu o rugăciune ferbinte ne ionisăm credința, ca prin aceasta să se reverse harul lui Dumnezeu asupra noastră.

Oratio vincit Invincibilem et ligat Omnipotentem.

Gavril Todica

Bibliografie

A. Nasta: Reforma agrară și problemele agricole ale viitorului, ediția Ministerului de Agricultură, 1926.

Dr. I. P. Daia: Exploatarea pescăriilor Statului, idem 1926.

N. A. Dumitrescu: Calul în serviciul agriculturii românești, idem 1926.

Buletinul Agriculturii, Anul 8, seria II, vol I. Ianuarie—Martie. Editat de Ministerul Agriculturii.

Horia Petra-Petrescu: Nicolae Bălcescu (Buletinul 49 al desp. Sibiu al „Astrei”), Sibiu, 1927.

Al. Popescu-Telega: Lirica portugheză de azi, Ramuri, Craiova.

Învățământul Meseriilor, Iunie.

Flamura, Martie—Aprilie.

Școala Mehedințului, nr. 8—10.

Viața Literară, 18 Iunie—Sept.

Universul Literar, 19 Iunie.

Revista Industrială, nr. 5.

Arhivele Olteniei, Maiu—Iunie.

Viața lui Lenin

I.

Oscar Blum a sesizat, în câteva cuvinte potrivite, sgomotoasa ascensiune a lui Lenin. Începem lucrarea, prin a le reda, deoarece în ele găsim concentrată în câteva rânduri, povestea unei vieți adânc agitată: „În timp ce alții au dispărut, Lenin s'a ridicat. În mod irezistibil, ca un fenomen natural. În proporții fantasmagorice s'a desfășurat această viață într-o ascensiune bruscă și fulgerătoare. Dintr-o mansardă din Zürich, în saloanele fastuoase ale Kremlinului. Dela conducerea condiționată a unui partid relativ slab, la dictatura peste cel mai întins imperiu al vremurilor noastre. Tot ce fu vre-odată exprimat, dorit sau visat; deveni realitate, ca prin lovitura miraculoasă a unei baghete magice. Teorii, cari păreau răsărite din creșterul unui gânditor, s'au transformat în fapte palpabile. Ca Făt-Frumos din povești, s'a pomenit acest om, considerat de toată lumea ca un doctrinar imperturbabil în posesia unei puteri legendare. Orice simți atingerea sa vrăjitoare, deveni un izvor nesecat și strălucitor...”

Vladimir Ilici Ulianov, care și-a luat mai târziu pseudonimul de N. Lenin, s'a născut la 10 Aprilie 1870, la Simbrisk, un mic orașel, așezat pe malul stâng al Volgei, între Kazan și Samara.

Originile exacte ale lui Lenin au fost mult timp subiect de discuții contradictorii, chiar între proprii săi partizani. Aceste discuții au luat sfârșit prin relațiile ce s'au dat de către sora lui Lenin, Elizarova. După notele acesteia, vedem că tatăl lui Lenin, Ilie Ulianov s'a născut la Astrakhan, din părinți săraci, originari din clasa de mijloc. Astrakhan, se găsește la țarmul mării Caspice și trăsăturile puțin mongolice ale lui Lenin sunt datorite, fără îndoială unui amestec de sânge aziatic. Grație generozității unui frate mai mare, Ioan Ulianov, tatăl lui Lenin a primit o frumoasă educație și după ce și-a luat o diplomă dela universitatea din Kazan, deveni profesor de științe matematice și fizice.

„În 1869, povestește sora lui Lenin, tatăl nostru fu numit inspector al școlilor rurale, din guvernământul Simbrisk. Aceasta era o funcție nouă, pentru că, școlile rurale de abia trebuiau ridicate, așa că numai din pur idealism întră Ilia pe calea aceasta e educațiunii populare. Serviciul său era greu, necesitând facultăți mari de organizare și fără să aibă nimic din caracterul biurocratic ce îl va dobândi în urmă. El se puse, cu toată pasiunea, pe muncă, alergând, dintr'un district în altul, în toate anotimpurile, pe drumurile pline de gropi și noroi ale acestor ținuturi. Opera sa însă luă întindere: Ivan Ulianov fu înălțat la rangul de di-

rector, punându-i-se sub ordinele sale mai mulți inspectori. Fiind în serviciul guvernului, el primi încontinuu decorații și grade. Ultima sa decorație, Sfântul Vladimir, îl ridică în rândurile nobleței hereditare. De aceea se poate spune că Lenin este de naștere nobil, dar nu prin origină, ci prin serviciul tatălui său. Această noblețe de creațiune recentă, nu pătrundea niciodată în sfera nobleței istorice; democrat, din fire, Ilia rămase același în toată viața sa, cu toată înălțimea situației la care ajunsese. Moartea sa — la cincizeci și patru de ani — fu cauzată de un exces de muncă”. Și Elizarova — sora lui Vladimir Ilici — confirmă că Lenin s'a născut la Simbrisk, la 10 Aprilie 1870; a avut doi frați și trei surori.

Copilăria sa și-o petrecea Lenin, în cea mai mare parte, în satul Kukushov, aproape de Kazan, unde părinții săi aveau obiceiul să-și petreacă vara. Țărani cei mai bătrâni din sat — ne spune I. Don Lévine, un ziarist american, care a scris o excelentă carte asupra lui Lenin și pe care vom utiliza-o de multe ori în lucrarea de față — țărani cei mai bătrâni, își amintesc și acuma despre copilășul Ulianov. Aci, la țară, mama lui Lenin împărția gratuit — medicamente locuitorilor de prin prejur. Biblioteca satului îi poartă și azi numele. Micul Vladimir-Volodie avea obiceiul să se joace cu copii de țărani, împreună cu cari cutreera câmpiile și răscolea pădurile.

Ca școlar, Vladimir fu un elev model — muncitor și serios. În diverse rapoarte școlare, găsim calificative foarte măgulitoare la adresa micului Ulianov; spre exemplu: că era punctual, ascultător și cuminte. Într'unul din aceste rapoarte citim: „Punctualitatea: perfectă; exerciții scrise: are foarte mare aplicație; interes pentru studii: foarte mare, în deosebi în ceea ce privește limbile vechi”. La examenul de admitere în Universitate, din 29-de candidați numai doi avură onoarea unei mențiuni: și din acești doi, Lenin era primul, fiind notat ca având mari înclinațiuni pentru „studiul științelor”. Directorul școlii adăugă raportului său indicațiunile următoare: „Foarte înzestrat, cu multă aplicație, Ulianov a fost primul în toate clasele și a primit o medalie de aur la sfârșitul studiilor sale, ca fiind cel mai merituos dintre elevi, în ceea ce privește progresul, cunoștințele și conduita. Nici în școală, nici în afară de școală n'a dat profesorilor săi ocazia unei pedepsiri sau muștrări. Părinții săi au urmărit, întotdeauna, cu atenție progresele sale intelectuale și morale; dela moartea tatălui său, în 1886, mama sa și-a concentrat toată atenția asupra educării copiilor săi. Religia și o prudentă disciplină a fost bazele acestei educații,

ale cărei fericite rezultate sunt evidente. Observându-i mai de aproape felul său de a fi și caracterul, n'am putut să nu remarc o oarecare rezervă și bruschețe excesivă, deopotrivă și față de ai săi și față de camarazii de clasă". (Vezi: I. Don Lévine „Lenine” pag. 15).

Încă din vremea când era student, Lenin începu să cerceteze marxismul științific. Avea un frate mai mare Alexandru Ilici, care colabora cu „narodnishi” adică cu poporanistii ruși și care fu primul inițiator al lui Vladimir. Alexandru făcu cunoștință cu „Capitalul” lui Karl Marx, pe care-l recomandă și fratelui său mai mic. Și astfel se făcu, că de foarte multe ori cei doi frați stăteau nedormiți câte o noapte întreagă pentru a discuta, între ei, cu pasiune, teoriile marxiste.

La 1 Martie 1881 revoluționarii asasină pe țarul Alexandru II. După această asasinare, urmă o serie de represii grozav de sângeroase, asupra muncitorilor, intelectualilor și studenților revoluționari. Alexandru Ilici, care era student la facultatea din Petersburg, intră într-o organizație teroristă, care avea de scop asasinarea țarului Alexandru III. Grație însă unui trădător, abia scoborârea conspiratorilor în stradă și fură arestați cu toții. Alexandru Ilici, împreună cu alți patru, fură spânzurați.

Alți conspiratori fură aruncați în ocnă sau deportați în Siberia.

Aceasta în 1887.

Lenin avea atunci șaptesprezece ani și executarea fratelui său îl impresionă adânc.

Anul 1918 îl răzbură pe Vladimir...

În acest an, sovietul din Ekaterinburgh ordonă executarea țarului și a familiei sale; odată mai mult, istoria ni se înfățișă ca o imparțială distribuitoare de justiție socială...

Miile de victime — nevinovate — ale țarismului, găsiră în Lenin, un răzburător suprem.

Carierea de revoluționar a lui Lenin, începu imediat după executarea fratelui său. Abia înscris la facultatea de drept din Kazan, în 1887, el se și afiliă unei societăți secrete.

Un raport al serviciului de spionaj politic țarist, descoperit, după revoluție, în arhivele Okbranei, rezumă astfel această perioadă din viața lui Lenin. „A fost expulzat din universitate în Decembrie 1887, pentru că a participat la turburări universitare; i-s'a interzis să mai locuiască în Kazan și a fost pus sub supraveghere secretă. În Iulie 1888, mama sa a cerut să fie reintegrat în facultate pentru sesiunea de Septembrie, în timp ce el ceru autorizație de a părăsi Rusia, pentru a-și completa studiile într-o universitate străină. Amândouă cererile au fost respinse. În Mai 1889, guvernatorul din Kazan a prezentat o cerere de a lui Ulianov, pentru a i-se permite să plece în străinătate, ca să-și caute sănătatea; dar Excelența sa directorul poliției a refuzat s'a aprobe, deoarece, pentru boala menționată în certificatul medical, Ulianov se putea duce în Caucaz.

Din ordinul guvernatorului general al Moscovei, i-s'a interzis lui Ulianov ca să stea în orașul sau în guvernământul Moscovei. În 1889 Ulianov ceru învoirea să i-se aprobe să-și treacă examenele, ceea ce obținu, cu toate că încă continua să scrie lucrări politice ațățătoare. În 1891, autorizația de a pleca în străinătate îi este din nou refuzată. În 1892 Ulianov, terminându-și facultatea și luându-și licența în drept, se înscrie avocat în baroul din Samara.

Exercită puțin timp meseria de avocat, fără ca să reputeze succese serioase. Zinoviev, într-o biografie a lui Lenin, ne spune că acesta povestea deseori, cu mult haz, primele sale debuturi avocațești, după urma cărora n'a putut câștiga nimic. Lenin se simțea atras cu totul în alte direcții, el aspira la activitatea revoluționară.

Curând de tot, părăsi Samara și veni la Petersburg, unde fondă o organizație, care poartă numele „Uniunea pentru cucerirea libertății claselor muncitoare”. Această organizație politică aducea principii cu totul noi în viața politică a Rusiei de atunci.

În adevăr, intelectualitatea rusă era sub influența narodnicilor, a poporanștilor, al căror șef doctrinar era bătrânul Mihailovsky. În societatea rusă de atunci, elementul revoluționar îl constituiau acești poporanști, cari voiau să se sprijine pe țărani în opera lor de reformare a vieții politice ruse și de luptă împotriva țarismului autocrat.

Pentru a înțelege mai bine noutatea teoriilor marxiste e bine să ne clarificăm puțin asupra poporanismului rus. Intelectualitatea rusă, sub influența democrației europene din ce în ce mai puternică, și împinsă, de sigur, și din iubire față de poporul de jos, față de oropșiții de mușici, simțea nevoia unei reacțiuni puternice împotriva autoeratismului țarist. Ori această reacțiune nu putea să aibă decât un caracter revoluționar, dat fiind faptul că nu era — în Rusia de atunci — o viață constituțională, care să permită schimbări politice cu caracter pacific.

În această luptă, elementul revoluționar — pentru partidul al cărui organ era *Narodnaia Volia* („Voința poporului”) și al cărui șef doctrinar era Mihailovsky — pentru partidul poporanist deci elementul revoluționar nu era un altul decât *țărănimea rusă*; așa de numeroasă și așa de exploatăată.

Zinoviev, în biografia sa asupra lui Lenin, ne dă următoarele informații asupra revoluționarismului poporanist: „Tovarășul Lenin se găsi la limita a două generațiuni, între aceea a vechilor revoluționari poporanști (narodnici) și aceea a noilor revoluționari marxști — Lenin lua parte el însuși la viața grupurilor studenților poporanști, dar el avea deja un picior în câmpul marxist. Lenin, el însuși, n'a fost niciodată un poporanist. Dar întotdeauna, el ne arată cea mai profundă stimă pentru această

strălucită pleiadă de luptători revoluționari.

Din moment ce începu activitatea politică conștientă, Lenin nu împărțăși niciodată teoriile poporaniste. Ba chiar el se făcu cunoscut, de când începu lupta împotriva revoluționarismului poporanist. El se declară, cu hotărâre, adversar al lui Mihailovsky, șeful doctrinar al partidului numit „Voința poporului”, după numele organului său principal „*Narodnaia Volia*”. Acest partid s'a format către 1870—75, de către muncitori și intelectuali revoluționari, dintre cari mulți nu împărțăseau încă socialismul marxist. În numeroase cazuri, păreriile lor nu întreceau măsura unui larg liberalism și scopul ultim al efortărilor lor părea să fie o reformă politică, desăvârșită prin stabilirea unui guvern constituțional. Este însă drept de a spune că, în schimb, cea mai mare parte dintre narodnovolți fură adevărați premergători ai mișcării revoluționare actuale și știură să se dea cauzei populare cu un devotament absolut. Ei sunt acei cari inaugurară contra autocrației întrebuintarea sistematică a terorismului”. (Zinoviev „Lenin” pag. 5—6).

Împotriva concepției poporaniste se ridică N. Lenin. Pentru acesta, elementul revoluționar nu e țăranul, ci muncitorul, mai inteligent, mai activ, cu o conștiință de clasă mai dezvoltată decât „mușicii” satelor. De aceea, Lenin începu să propage ideile socialismului științific marxist, în conformitate cu care scăparea Rusiei nu va putea veni decât dela o revoluție a muncitorilor dela orașe. În spiritul acestei convingeri, Lenin începe să scrie broșuri marxiste, printre cari excelează cărticea „*Amenzile*” și să militeze în grupuri revoluționare. În Martie 1898, primul congres al partidului social-democrat rus este risipit de poliția țaristă; membrii congresului sunt arestați și întemnițați. Insuși Lenin, împreună cu alți camarazi, se văzu deportat în Siberia. Aci începu Lenin să se preocupe intens de teoriile poporaniste. Kamenev, într'un discurs pronunțat după revoluția bolșevică, în fața muncitorilor din Presma, cartier al Moscovei, ne dă următoarea schemă a gândirii leniniste de atunci: „În singurătate și tăcere, Lenin și prietenii săi, vedeau clar problemele, zilei, cari se puneau imperios, astfel: 1) în primul rând, să se arate calea de dezvoltare ulterioară a Rusiei, să se probeze că vechile teorii ale narodnicilor, bazate pe tema că Rusia nu va trece prin stadiul dezvoltării capitaliste, că în Rusia nu există un proletariat capabil să producă o adevărată revoluție, că în Rusia forța cea mare stă în țărănime, să se probeze că toate aceste teorii erau greșite și să se răstoarne aceste teorii prin fapte contrarii, științifice dovedite, prin arma metodei marxiste. 2) a doua problemă: pe bază acestei probe științifice a dezvoltării inevitabile a proletariatului și a tendinței inevitabile a proletariatului rus către socialism, să se dovedească că adevărata cale a socialismului necesită

zdrobirea țarismului, că clasa muncitoare trebuie să-și apere interesele sale de clasă și că pentru aceasta trebuie să se creieze o organizație de luptă, independentă, proprie a clasei muncitoare”.

Aceste probleme le-a pus și le-a rezolvat Lenin, în sens socialist, în două cărți foarte importante ale sale „Problemele social-democrației ruse” și mai ales „Desvoltarea capitalismului în Rusia”.

Lenin își îndreptă activitatea teoretică nu numai împotriva poporanistilor, ci și împotriva marxistilor ziși „legali”, a „economistilor”, speță de reformiști mici burghezi contra cărora Lenin a scris o carte întreagă de polemică („Que faire? 1903). Lucrarea șefului doctrinar al economiștilor, Stroupe „Observațiuni critice”, fu supusă unei critici severe din partea lui Plehanov și din partea lui Lenin, care scria răsplat: „Eu simt și știu că după oarecare timp, Stroupe va părăsi clasa muncitoare și ne va da pe mână burghezii”.

Incepe epoca peregrinărilor lui Ulianov prin străinătate. Prima sa emigrare fu în 1895 la Paris; a doua în 1900; după I. Don Lévine, în Germania, la München.

Să vedem cum își petrecea Lenin timpul, în aceste emigrațiuni. Zinoviev ne dă câteva relațiuni importante: „El a emigrat de două ori și a trăit mulți ani în străinătate. Cu câțiva alți tovarăși, am trăit în apropierea lui Lenin, în timpul celei de a doua emigrări a sa. Și când eram în momente grele, întuneceai de tristeță, mai ales în timpul celor din urmă ani, pe vremea războiului, când noi disperam, (tovarășii cari au trăit în emigrare știu ce însemnează a nu auzi timp de ani un cuvânt rusec, a avea nostalgia limbii materne) Lenin ne spunea: „de ce vă plângeți? De emigrare? Dar emigrați, exilați au fost și Plehanov și Axelrod, cari au avut răbdarea să aștepte douăzeci și cinci ani pentru a vedea pe primul muncitor rus revoluționar”. Dar drept vorbind, Vladimir Ilici cât timp a trăit în străinătate, se sbătea ca un leu în cușcă; altă scăpare nu era pentru el decât să ducă o viață de savant. El făcu, ceeace făcea și Marx pe vremea exilului său. Petrecea cincisprezece ore pe zi în bibliotecă, printre cărți și astfel apare astăzi ca unul din marxistii cei mai învățați și în mod general ca unul din oamenii cei mai erudiți ai timpului nostru”. (G. Zinoviev „Lenin” pag. 13—14). În 1901, împreună cu Martov scoate revista marxistă *Iskra* („Scânteia”), care avu un rol covârșitor în mișcarea revoluționară rusă. Acest organ purta o manșetă, cu următoarea inscripție: „Din scânteie răsară-va flacăra!” În această revistă, Lenin începu să-și afirme și să-și apere punctul său de vedere radical revoluționar. În coloanele acestei reviste, el făcu să se cunoască teoria „minorității conștiente”; care să fie avant-garda de luptă a proletariatului. Aci făcu el afirmația, care făcu atâta vâlvă, că un partid revoluționar are nevoie de o mână de profesioniști ai revoluției, întreținuți bănește de partid pentru o exclusivă activitate

revoluționară! În coloanele acestei reviste și în cartea „Ce să facem?” Lenin începu furioase atacuri împotriva socialiştilor de dreapta, a menșevicilor, pe cari îi acuză de vânduți burgheziei, și pe cari îi învinuia pentru mentalitatea lor reformistă, mic-burgheză. Aceste critici furioase și această atitudine încăpățânată de revoluționar „à outrance”, aduse separarea sa de vechii militanți socialiști ruși, eunosecții doctrinari Martov și Plehanov. La separarea de Plehanov, Lenin spuse cuvintele următoare, ce ne dau măsura perzistenței sale într-o convingere, pe care o socotea nestrămutată: „Voi rămâne și singur; dar voi ridica sus steagul marxismului revoluționar!”

Dar atitudinea intransigentă a lui Lenin nu avu numai urmări teoretice. Ea duse și la desbinări politice. În 1903, la adunarea generală a partidului social-democrat, majoritatea se pronunță în favoarea ideilor leniniste; separația se produse; partidul lui Lenin luă numele de *bolșevic*, care, în rusește, înseamnă majoritar „*bolșhiustvo*”!

Un an mai târziu partizanii lui Lenin deveniră o mică minoritate; în timp ce rândurile menșevicilor se îngroșau din ce în ce. Revista *Iskra* începu pe mână menșevicilor, cari mai aveau de partea lor autoritatea nediscuțată a marilor șefi, Plehanov, Martov, Axelrod. Lenin fondă o nouă revistă „*Vpered*” (Înainte!) pe care o tipări în Elveția și în care își susținea și mai departe ideile sale radical revoluționare. În același timp serie și o broșură: „*Două tactici ale social-democrației în revoluția democratică*”, în care discuta probleme teoretice și practice în legătură cu sciziunea.

În 1902, Lenin care avea atunci treizeci și doi de ani, făcu o serie de conferințe la Institutul de științe sociale din

Paris. Un profesor eminent, Maxime Kovalevsky remarcă atunci: „Ce admirabil profesor ar putea fi Lenin!” Vladimir Ilici preferă însă să dea, cu totul, o altă orientare vieții sale. În Mai 1905, la Londra, avu loc al treilea congres al bolșevicilor. În numele comitetului central al partidului social-democrat german, bătrânul Bebel își oferă serviciile pentru a împăca cele două fracțiuni. Lenin însă respinse intervenția lui Bebel, cu următoarele cuvinte: „Stimăm foarte mult pe Bebel, dar dacă e vorba despre modul cum trebuie să luptăm, la noi în țară contra țarismului și a burgheziei, să ne permită să avem ideile noastre proprii. Și să ne permită să tratăm pe domni menșevici așa cum merită să fie tratați niște agenți ai burgheziei!”

„Acest congres a fost prima adunare istorică, care a pus bazele partidului comunist actual. Atunci declară Lenin pentru prima dată că, în timpul viitoarei revoluții, nu ne vom opri la republica burgheză” (G. Zinoviev „Lenin” pag. 19). În tezele, pe cari le prezentă congresului din Londra și cari constituiesc o capodoperă de realism politic, Lenin analiză admirabil condițiile obiective și subiective ale mișcării muncitorești din Rusia, arată iluziile parlamentarismului și susținu de atunci chiar ideia dictaturii revoluționare a lucrătorilor și țăranilor”. (H. Guilbeaux „Le portrait authentique de Lenin” pag. 26). Încă de pe atunci, Lenin se arată ca un adversar învederat al directivelor internaționalei II. Evenimentele ulterioare vor face din el un dușman învederat al ei... Dar, între timp, în extremul orient începu bubuitul tunului, iar în Rusia țaristă frământări revoluționare... Venia 1905!

N. N. Matheescu

Antagonismul politic

(Urmate și sfârșit)

Pe hârtie putem fixa cea mai ideală constituție, umanitaristă, liberală și civilizată — antagonismul politic, condițiile concrete de existență a Statului vor impune măsuri foarte anticonstituționale. Și când un Stat va fi condus de oameni politici constituționali și umanitariști, în scurtă vreme va rămâne în locul Statului constituția sa scrisă ca document istoric.

Echilibrul Statului depinde deci de realizarea solidarității interne între cetățeni în măsura impusă de tenziunea, de antagonismul extern. Structura optimă ar rezulta din omogenitatea cetățenilor, ca rasă, religie, etc. diferențiați în clasa politică (elită) care s'ar împropăta (regenera) fără turburări din masa cetățenilor.

Să ne aducem însă aminte că asupra oricărei forme sociale acționează în mod simultan, în orice loc și în orice timp, toate categoriile de forțe cuprinse în mediul ambiant și că fiecare categorie

imprimă formei sociale o structură corespunzătoare, sau mai bine zis fiecare categorie de forțe dă naștere unui sistem social echilibrat care năzuiește a se menține ca unitate.

Din acest punct de vedere orice formă socială e Stat, familie, sistem economic (gen de viață) etc. Și noi am putea arăta că părțile constitutive ale formei sociale pot fi ierarhizate după fenomenele de relație cu categoria de forțe ce îi imprimă nota caracteristică. Muncitorii spre pildă reprezintă în sistemul economic clasa de sus, în sistemul religios preoții, în sistemul juridic magistrații, în sistemul biologic părinții și educatorii.

Și fiecare formă are tendința de expansiune și asimilare a celorlalte forme prin înlăturarea antagonismelor în inte-

* În unele cazuri țărani, în altele muncitorii industriali, etc. întrucât forțele economice sunt numeroase.

riorul sistemului.⁷ Astfel sistemul economic internațional tinde să distrugă Statele, comunitățile religioase, etc., sistemul biologic să înlăture antipatia între rase, naționalități etc. Naturalistul Fr. Houssay a observat tendința formei biologice de a-și menține unitatea,⁸ dar n'a văzut această problemă în toată întinderea ei. N'a văzut că Statul e familie, având grijă de educația generațiilor viitoare, e sistem economic unitar, e sistem religios unitar, (religie în înțelesul larg de „ideologie”, de sistem, de concepte morale). Deci Statul năzuiește a se afirma față de alte State ca un grup social cu desăvârșire omogen și echilibrat. Spiritul omenesc a anticipat această omogenitate prin construirea de ficțiuni, de „derivatii” cum ar zice Pareto. Când rasa nu e omogenă, vorbim de naționalitate, când religia nu e omogenă ne mulțumim cu filosofia sau cu patriotismul etc. Noi inventăm principii de coeziune cari înlesnesc procesul de asimilare a elementelor eterogene. Dar războaiele de cucerire, imigrațiunile, comerțul aduc perturbații ale echilibrului și împing la schimbarea principiilor. Tendința rămâne însă aceeași și legile fundamentale ale proceselor sociale nu se schimbă.

Grupul social omenesc poate deveni foarte complex ca structură, poate cuprinde mult pământ și mulți indivizi, diferențierea sa fundamentală îi imprimă caracterul societății animalelor gregare. Organizația psihologică a individului uman a înlesnit ieșirea din animalitate prin invenții tehnice și ficțiuni, pe când complexitatea unor societăți animale (albine, termite, furnici) e întemeiată în mod exclusiv pe diferențierea organică. Dar chiar din această cauză grupurile sociale omenesci complexe sunt foarte instabile și se pot menține în echilibru numai prin lupte continue, prin încercări, vecinic reluate în cursul istoriei, de a ajunge la echilibrare perfectă și adaptare definitivă la mediul ambiant.

IV.

Să admitem că ipoteza noastră e verificabilă: sistemul politic se menține prin antagonism în afară și solidaritate înăuntru. Fenomenul antagonismului e explicat deci prin echilibrul părților constitutive ale sistemului.

⁷ Formele „superioare” nu se nasc deci din adăugarea de forme inferioare, și nu cuprind în sine, în felul de sfere concentrice, formele inferioare. Ci grupul social este Stat în raport cu alte State, este familie, asigurând perpetuarea speciei în interiorul grupului, este sistem economic etc. Aceleași părți constitutive împlinesc deci funcțiuni diferite.

⁸ In „Force et Cause”, Paris 1920 pg. 222: „Toutes les questions dites sociales résultent exclusivement de l'opposition qu'il y a entre la vie familiale et la vie sociale beaucoup plus que d'un conflit entre l'intérêt individuel et l'intérêt général qui serait facile à résoudre”.

Putem deduce de aci formule de acțiune pentru politica practică, pentru scopurile ce le urmărim în viața socială și politică? Desigur. Mai întâiu: nici o acțiune nu va da rezultate, dacă nu va ținea seama de legea fundamentală a echilibrului social, întemeiat pe diferențierea organică a societății omenesci.

Dar știința nu ne spune ce scop să urmărim și nici cari vor fi mijloacele cele mai eficiente pentru împlinirea unui scop ales.

Aci trebuie să ne adresăm istoriei. Ea ne va arăta un număr mare de cazuri concrete, în cari s'au împlinit scopuri preconizate de indivizi. La Machiavel găsim învățături bune pentru politică, la Ford pt. viața economică, la Rothschild pentru finanțe. Și totuși putem da greș. Căci condițiunile se schimbă neînterupt. Prin încercări repetate, după o analiză detaliată a situației concrete și cumperiarea mijloacelor ce ne stau la dispoziție, vom putea nădăjdui să producem fenomenul dorit.

Și în domeniul științelor exacte sunt uneori dificultăți pentru a produce fenomene concrete. Și aci e nevoie de dibuire, de încercări repetate, de transformări dificile de materiale etc. Unele fenomene se produc lesne, și în biologie, altele reclamă răbdare multă și multă muncă. În viața socială și politică cele mai multe greșeli și încercări neizbutite rezultă din neprecizarea scopului, din analiza insuficientă a împrejurărilor și, mai ales, din nepregătirea profesională. Sunt State cari pregătesc elita lor printr'o educație sistematică pentru conducerea afacerilor publice, în alte State hotărăște mai mult întâmplarea și „votul universal”. Oamenii politici, ajunși în locuri conducătoare fără pregătire profesională, (singura lor profesiune fiind de a ajunge la conducere), nizuiesc adeseori să reformeze societatea după anumite programe sau se mulțumesc a aplica legea scrisă, adică a

lăsa toate cum sunt, pentru a nu tulbura mersul normal și fatal al istoriei! Dar istoria coneretă a unui Stat depinde de conducătorii săi. Acest lucru e cert, orice ar zice adeptii concepției materialiste a istoriei. Statul modern e un vast laboratoriu pentru experiențele oamenilor politici. Ei pot asigura, prin măsuri potrivite, echilibrarea sistemului politic, și tot ei pot provoca, prin acțiuni greșite, dezechilibrarea Statului. Omul politic nu poate fi nici pacifist, nici belicist, nici marxist, nici liberal, nici conservator. Dar va cunoaște ce trebuie să fie pentru asigurarea echilibrului sistemului politic.

Teoria politică realistă e pesimistă în această privință. Ea crede că individul e împins totdeauna la acțiunea politică de interesele sale egoiste, chiar când e convins că e desinteresat și că acționează numai în interesul Statului. Se poate că și aci natura întrebunțează trucurile ei obicinuite, și cunoscute cu privire la perpetuarea speciei. Nici o femeie nu naște copii în mod desinteresat. Dar sunt femei cari doresc să aibă copii numai de dragul copiilor. Că omul politic e ambițios, poate și dornic de îmbogățire — se poate. Dar au fost și sunt oameni politici pe cari îi pasionează deslegarea problemelor politice concrete, cum au trăit și trăiesc inventatorii, inginerii, chimiștii etc. cari muncesc la deslegarea unor probleme practice fără a se gândi la foloasele cari ar rezulta pentru ei.

Intre sociologie și științele sociale aplicate există deci o strânsă legătură, o strânsă interdependență. Sociologia desprinde legile sociale invariabile, precizând sfera libertății de acțiune a individului, iar științele sociale aplicate ne-ar da specialiști, cari ar studia posibilitățile de realizări practice prin analiza condițiilor sociale. Din aceste studii ar rezulta programe politice realizabile și îngăduind o prevedere a transformărilor sociale.

Traian Brăileanu

Manifestul Președintelui Republicii Cehoslovace

D. Masaryk, președintele republicii cehoslovace, a citit în fața înalților demnitari ai republicii manifestul său către țară, adresat după realizarea sa ca președinte. În acest manifest se expun unele principii de politică de stat, cari prin adâncimea lor și prin perspectiva ce o deschid pentru dezvoltarea viitoare a adevăratei democrații de stat, prezintă un deosebit interes și pentru noi, cari suferim de o complectă confuziune în ceea ce privește noțiunea de democrație de stat. Reproducem aceste părți din manifest, care sunt în același timp și un frumos mănunchiu de cugetări filozofice ale unuia dintre cei mai mari și mai adânci cugetători ai timpului de azi.

Pentru ce decad națiunile?

De orând m'am reîntors dintr'o călătorie ce am făcut-o prin acele țări, de unde am împrumutat și noi cele mai principale elemente de civilizație și cultură. Toate națiunile acestea și culturile lor au decăzut. În

mod firesc a trebuit să meditez asupra cauzelor acestei decăderi și să fac o comparație între felul cum le explică istoricii și sociologii. Cei dintâi sunt de părerea, că decăderea a fost cauzată prin lipsa și decadența vieții intelectuale, a religiei, a moralei, a științelor etc.; ceilalți, adică sociologii, consideră ca principală cauză a acestei decăderi insuficiența instituțiilor economice cum ar fi sclăvia, marea proprietate, secătuirea terenurilor productive și altele, iar alții o mai explică și prin procesul natural al îmbătrânirii și prin stângerea biologică a națiunilor.

Față de aceste teorii există și altele, cari susțin, că aceste bătrâne națiuni peste tot n'au decăzut, cel mult parțial, și că civilizațiunea și cultura lor, și chiar limba lor, s'au perpetuat prin bisericile din evul mediu și că noi ne-am fi cultivat până acum prin cultura și civilizația veche. Națiunile vechi, susțin acești teoreticieni, nu s'au stâns, ci s'au contopit cu așa numitele na-

ținuți barbăre, dând astfel naștere națiunilor care trăiesc acum în Europa.

N'aș fi astăzi problema decăderii vechilor popoare, dacă aceasta n'ar fi și o problemă pentru popoarele cele nouă; unii spun doar ca condițiune principală pentru viața sănătoasă a statelor religia, alții morală, iar alții condițiunile economice, etc. Problema condițiunilor, și îndeosebi a condițiunilor principale și fundamentale, pentru binele statelor, al națiunilor și al oamenilor e pentru epoca noastră și pentru noi înșine foarte acută. După războiul mondial se meditează mult asupra marilor prefaceri sociale, cari s'au produs pretutindeni, și unii văd, ca și antecesorii lor, o decădere definitivă, alții numai una parțială, iar alții consideră aceste prefaceri ca o nouă înviere și ca o renaștere socială. În cât mă privește, eu văd în căderea celor trei mari imperii și în formarea noilor state un progres și o renaștere.

Parlamentarismul nu-i în decadentă

Statul cel nou e democrat în urma marelui complicațiuni a vieții sociale și dă puțință de desvoltare și folosire tuturor forțelor sănătoase în interesul unei intensive administrațiuni de stat. Știu, că democrația are multe scăderi, și încă scăderi mari. Cu toate acestea eu sunt de altă părere decât aceia cari vorbesc de o decadență, dacă nu a democrației atunci a parlamentarismului. Și celelalte forme constituționale și de stat au scăderile lor. Istoria desvoltării statelor ne arată, că democrația e abia la începutul desvoltării ei, în vreme ce vechile forme de stat au avut nevoe de mii și mii de ani pentru desvoltarea lor. Democrația, democrația cea adevărată, democrația veritabilă e în stadiul începutului. Evident, că vremea de azi formează perioada de tranziție, atât din punct de vedere politic cât și de stat. Scăderile parlamentului pot fi înlăturate; capacitatea sa de muncă poate fi majorată prin reforme de caracter tehnic. Peste tot, în democrația modernă se pretinde ca cultura politică a funcționărilor, a reprezentanților poporului și a poporului în general să fie continuu ridicată, fiindcă și la democrație se poate aplica principiul: „Non solum numerantur sed etiam ponderantur”. Cultura, concepția politică și publicitatea tuturor acțiunilor sunt garanțiile democrației. Astfel se explică și pretențiunile noastre tot mai mari, ce le facem în numele democrației față de ziariști.

Argumentul principal al democrației e: fără sofisterie și fără puterea pumnului. Democrația înseamnă sfârșitul forței și al tuturor privilegiilor religioase, culturale, politice, naționale, economice și sociale. Știu, că un puternic factor în politică sunt ambițiunea și dorința de a domina, știu, că oamenii își asigură prin politică anumite avantaje; eu nu trăiesc pe altă lume ca să nu înțeleg aceste puteri și îndemnuri, cari până la o anumită măsură pot fi folosite și pentru totalitate. Eu afirm însă și mărturisesc, că binele Statului și al poporului reclamă cultură și reciprocitate la populație, cari izvoresc din bunăvoință sau din simpatie. Revoluția franceză, căreia nu-i poate imputa nimănui lipsă de energie sau slăbiciune, a mărturisit acest principiu de umanitate și l-a codificat ca drept omeneș prin termenul: fraternitate.

Dar democrația trebuie să se impună nu numai în politica internă, ci și în cea externă. Și aici forța și minciuna trebuie înlăturate prin argumente. Lumea se centralizează și nici un stat și nici o națiune nu

pot trăi fără o bunăînțelegere și colaborare cu vecinii și cu celelalte state. Statele mai mici n'au existența lor deplin asigurată fără simpatia vecinilor și a celorlalte state. Rațiunea de a fi a acestor state trebuie să fie recunoscută și respectată de întreaga lume. Pentru aceste considerațiuni politice lor trebuie să fie o politică mondială.

Și în politică lucrul principal e să fii totdeauna omul năzuințelor spre un ideal. Într'un stat democrat cetățenii n'au voie de

a fi indiferenți față de viața politică. Dorința după o acțiune, politică, creatoare, năzuința de a face bine poporului împiedecă desvoltarea certurilor personale și de partid. Vulturii nu văd muștele; ei văd numai liieci.

Democrația pretinde dela cetățeni cel mai înalt simț de răspundere și evitarea oricărei anarhii, democrația nu înseamnă numai guvernare comună, ci și disciplină și ascultare. „Societatea de mâine”

FIGURI REPREZENTATIVE

Din tinereța lui Ioan Trifu alias Maiorescu

— De ce a trecut în țară? —

(Urmare și sfârșit)

În supplex libellus-ul trimis împăratului spune următoarele:⁴³ „Precum în anul trecut m'am considerat norocos aflând cu cea mai mare bucurie, că Ioan Trifu, care a absolvat studiile teologice la Pesta, a fost primit prin îndurarea specială a Majestății Voastre, ca cel dintâi din partea acestei dieceze în institutul cel mai înalt al preoților; tot astfel îndrăznesc să descopăr întristat și cu supunere omagială Majestății Voastre Sacratissime, că acela acuma și-a schimbat planul, și că plecând de acolo în părțile bănățene cu titlul ca să-și recâștige puterile, a declarat fără nici un motiv, că nu are de gând să se mai întoarcă. Cunoscând această nestatornicie sufletească a lui Ioan Trifu, mă rog cu plecaciune de Majestatea Voastră Sacratissime, ca luând în binevoitoare considerațiune împrejurările acestei vaste dieceze, cu zelul apostolic cu care ne mândrim că a fost dăruit de sus, să se îndure prea grațios și să primească pe clericul acestei dieceze, Iosif Popp, susținut în decurs de patru ani din mila Majestății Voastre Sacratissime în convicatul imperial din Viena, unde și-a și terminat studiile teologice cu calcul eminent. Purtarea acestuia în timpul cât a petrecut în convicet, și progresul făcut în studiile teologice cu atâta destoinicie, încât în anul al patrulea a putut să treacă cu laudă rigoros din limbile orientale și din studiul biblic, ofer o speranță firmă ca să spele pata revărsată prin nestatornicia înaintașului asupra nevinovatei dieceze, și arătându-se vrednic de îndurarea Majestății Voastre să aducă roadele dorite pentru diecează și pentru sfânta maică biserică.

„Înaintând cu supunere omagială aceste prea plecate rugăminți, rămân până la moarte cu venerațiunea cea mai profundă și mai devotată”.

*
În urma acestor prea plecate și stărui-toare rugăminți, Leményi a reușit să rețușeze dezertarea lui Trifu și să exopereze primirea lui Iosif Popp, nepotul fostului prepozit Teodor Pop,⁴⁴ în locul rămas vacant în Augustineu.

În 3 Noemvrie 1836, parohul aulic Iosif Pletz, directorul suprem al institutului comunica lui Leményi că împăratul prin rezoluțiunea din 31 Oct. (1836), pe care i-a trimis-o a dimis din Augustineu (ex Instituto sublimioris educationis ad SS. Au-

gustinum) pe d. Triffu și în locul lui a binevoit să primească pe d. cleric al diecezei de Făgăraș, Iosif Popp. Roagă apoi pe episcop ca să trimită cât mai de grabă acolo pe numitul cleric.⁴⁵

Tot în aceeași zi de 15 Noemvrie primia episcopul din Blaj încunoștințarea pe care i-o trimitea directorul Augustineului, M. Fogarasi, cu data de 4 Nov., despre primirea lui Popp în locul lui Trifu.⁴⁶ Amintește în această scrisoare, că deși prelații din mai multe dieceze s'au adresat împăratului în chestiunea locului vacant, cererea lui Leményi a fost primită, Trifu a fost dimis și în locul lui a fost primit Iosif Popp. E vesel că religia catolică progresează în țara lui,⁴⁷ dar se arată îngrijat pentru faptul că Popp nu era sfințit, și nu cumva mai târziu să dorească să se căsătorească, și astfel ajungând preot la sate, să nu poată profita de știința câștigată. Își exprimă însă credința, că Popp în Augustineu n'o să-și schimbe părerea și că „se va nizu din toate puterile să steargă pata înfiptă de omul ingrat” (Trifu). — Dupăce dă lămuriri cum să-l trimită pe Popp, Fogarasi revine iarăși la chestiunea lui Maiorescu. El zice „În reprezentațiunea directorului nostru suprem împrejurările privitoare la Triffu n'au fost amintite, într'adins, și nu s'a spus nimic mai mult, decât că schimbându-și părerea din cauza nestatorniciei, nu a mai voit să se întoarcă la institut. Dea D-zeu, ca ceastăaltă încercare a noastră să ne succedă bine! Ilustritatea Voastră din cazul lui Trifu abia dacă va fi simțit mai mare întristare decât mine, care, determinat de laudele rectorului din Pesta, am mișcat toate pietrele pentruca să-l câștig atât pentru Ilustritatea Voastră cât și ca alumn al acestui Institut; iar acum mi-am dat silința din nou, ca Popp să urmeze în locul lui...”

Episcopul Leményi a răspuns la amândouă aceste scrisori, pe cari le-a primit în 15 Noemvrie.

Directorul suprem Pletz, îi mulțumește

⁴³ Arh. Mitr. Blaj, între actele anului 1836. Scrisoarea a fost înregistrată sub numărul 1276—836, iar pe verso e indus: „Vienna. Rmmus Pletz, Josephum Papp ad sublimius Institutum susceptum esse nunciat”.

⁴⁴ Ibid. Pe verso aceiaș număr și nota: „Rmmus Fogarasi Josephum Papp ad sublimius Institutum susceptum esse significat”.

⁴⁵ Fogarasi era de loc din Gheorgheni (Ciuc). A ajuns canonic la Oradea-Mare, iar dela 1864—1882 a fost episcop al diecezei rom. cat. din Ardeal.

⁴³ Agrăirea e „Smmae Majestati”. — În Prot. prez. din 1836 — figurează sub acelaș număr (987 din 28(16) Sept.) ca și celelalte două scrisori precedente.

⁴⁴ A murit la 10 Maiu 1835.

foarte sentimental prin rescriptul său din 19 Noemvrie,⁴⁸ pentru primirea în Augustineu a lui Iosif Popp, pe care-l recomandă patronajului direcțiunii institutului.

Din scrisoarea către directorul Mihail Fogarasi vom reproduce partea primă, unde e vorba de Trifu.⁴⁹ — „Laude lui Dumnezeu cel întreit de bun și mulțumită binevoitorilor cărora le este la inimă cauza bisericicii comune, fără considerare la persoane! Multe sunt lucrurile cari între împrejurările actuale îmi umplu sufletul de îngrijorare și întristare, dar simt că nici unul dintre acestea nu mă tulbură mai tare decât cazul lui Trifu, care rană, — prin primirea lui Iosif Popp făcută prin intermediul Măriei Voastre și informată despre aceea și de către directorul suprem (Pletz), — sperez că prin devotamentul aceluia și prin felul lui va fi nu numai potolită, ci și ștearsă și vindecată. Pe acesta grăbindu-mă să-l trimit, nu răzbesc să-l încredințez în de-ajuns patrociniului și grijei Măriei Voastre; sperez că acesta se va nuzii să îndrepte cele ce prin ușurătatea și nestatornicia sufletească a lui Ioan Trifu erau aproape ca pierdute. Să se nuziască a satisface, ceea ce ne-a și promis, și sper că va face, deoarece atât prin origine cât și prin educațiune are un intelect cași celalalt, dar celalalt nu-și cultivase voința. Și sperez, că sub conducerea Măriei Voastre se va alege din el bărbat perfect și servitor credincios al bisericii...”⁵⁰

Cu aceasta se încheie agitata chestiune a lui Ioan Trifu. Leményi a reușit să salveze locul din Augustineu devenit vacant prin dezertarea lui Trifu, dar în sufletul său a păstrat încă multă vreme durerea și rușinea ce i-a cauzat-o protejatul său, în care se încrezuse atât de mult. Și când, pe vremea aceluia „nefericit și nefericitor proces” (1845), cum numește însuși Maiiorescu procesul lemenian,⁵¹ Maiiorescu interveni la episcopul Leményi, printr'o scrisoare blândă, pentru fratele său Basil Maior,⁵² incurcat și el în proces, a primit — spune Maiiorescu — un răspuns, în care episcopul „vărsându-și focul asupra fratelui meu, se părea că va să mă mustre și pe mine care nu i-am făcut nimic!

Așa credea Maiiorescu, ori poate nu credea nici el, căci de sigur va fi simțit, că aici era la mijloc nu numai chestiunea fra-

⁴⁸ Prot. pres. din 1836, No. 1276 Die 19(7) Novembris. Rmmus Josephus Pletz Parochus aulicus nunciat Josephum Popp ad Institutum sublimioris educationis susceptum.

⁴⁹ Ibid. sub acelaș număr.

⁵⁰ Iosif Popp de fapt a devenit profesor de teologie (dogmatică), dar a avut un sfârșit tragic. Amestecat în procesul contra episcopului Leményi, văzând că chestiunea profesorilor (Bărnuțiu, Dem. Boeriu etc.) e pierdută, și că e delataturat și el dela catedră, s'a tulburat sufletește și în desperare s'a aruncat în Târnava-mică, la iazul morii dela Jidvei, înecându-se (29 Aprilie 1845).

⁵¹ In scrisoarea sa din Craiova de data 18 Martie 1846, către preotul Ioan Oltean din Veza. In dosarul procesului Leményi din arh. Bibl. Centrale-Blaj.

⁵² A făcut teologia între anii 1841—1845. In 1843 fiind teolog de anul al III-lea, a fasonat în chestiunea pretinsului atentat împotriva lui Bărnuțiu, din 21 Sept. 1843. După terminarea teologiei a trecut și el în Țară unde a fost profesor.

telui său din 1843—1845, ci și neplăcerile ce i-le-a cauzat el episcopului în 1836.

Leményi putea pe tot dreptul să fie mâhnit, să califice de ingratitude procedura lui Trifu.

El fi făcuse atâta bine. După ce majoritatea canonicilor din Blaj au fost contra primirii lui la teologie, Leményi l-a recomandat spre primire episcopului Vulcan dela Oradea-mare, l-a reprimut apoi în diecea sa și i-a exoperat după multe intervenții, lui, celui dintâi, primirea în Augustineu, provăzându-l cu bani de drum și de cheltuială, iar când să-i ia folosul, prin schimbarea la față, prin lăpădarea de preoție și trecerea în Țara Românească, îi producea atâta supărare și incurcătură.

Cine, în locul lui Leményi, n'ar fi fost indignat și revoltat pentru o astfel de procedură?

Trifu în schimb, pe lângă intențiunea de a se căsători, avea ca ideal luminarea fraților de dincolo, cari zăceau în întunec, sau ferecați de cătușele unei pseudo-culturi fanariote.

Cultivarea conștiinții naționale și ștergerea ruginei grecismului era un ideal fru-

mos. Acest ideal îi atenuază gestul revoluționar.

Rămas în Ardeal, s'ar fi ales din el poate un Timotei Cipariu, potolit prin ranguri bisericesti și adâncit în cercetarea limbii și a trecutului neamului nostru, ori eventual un fanatic al naționalismului militant, ca S. Bărnuțiu, gata de a se revolta împotriva superiorilor săi bisericesti, cum a făcut-o de altfel și urmașul său în Augustineu, Iosif Popp; pe când așa, trecând prin grele zbuciumări sufletești și prin dure roase jertfe personale, a dat neamului nu numai munca sa fecundă și desinteresată de organizator al învățământului în Țara Românească, nu numai un plus de conștiință națională și de demnitate, acea „dignitas humana” și a acel fond moral rezultat din principiile rigoroasei filosofii kantiane și herderiane, ci, ca fericit soț și părinte de familie, a dat neamului pe marele său fiu, Titu Maiiorescu, o fală a științii și politici românești.

Felix culpa qui talem meruit habere redemptorem!

Blaj, Sărbătoarea Paștilor.

Dr. Cor. Suciu

ARDEALUL VECHIU

Bibliografia Ardealului (8)

Thaly Kálmán: Bottyán János, II Rákoczi Fer. fejedelem vezénylő tábornoka. Pest 1865.

Charles Boner: Transylvania, its products and its people. London 1865.

Wilh. Schmidt: Die Stamburg der Hunyade in Siebenbürgen. Hermannstadt 1865.

Wilh. Schmidt: Zur Geschichte der Iezuiten in Hermannstadt. In „Archiv des Vereines für siebenb. L.-kunde” 1863—65 N. F. T. 6.

Grof Teleki Dom.: A Hora-Tamadás története. Pest 1865.

Y. D. Teutsch: Abriss der Geschichte Siebenbürgens. Kronstadt 1865.

Tincu Velia: Istoria bis. pol. națională. Sibiu 1865.

Teleki, Dom. Gr. von: Siebenbürgen und die österreichische Regierung in den letzten vier Jahren. Leipzig 1865.

Mikó, Imre, Gr.: Erdély különválása Magyarországtól. Buda 1866.

Ráth K.: A magyar királyok és erdélyi fejedelmek hadjárati, utazási és tartozkodási helyei. Győr 1866.

Leop. M. Krainz: Die k. k. Militärgrenze u. deren Grundgesetz. Wien 1866.

Szilágyi Sándor: Erdély ország története. I—II. Pest 1866.

Wilh. Schmidt: Das Jahr u. seine Tage in Meinung u. Brauch der Rumänen Siebenbürgens. Hermannstadt 1866.

Dr. E. Roesler: Dacier u. Rumänen (Sitzungsberichte der K. Akad. 1866. LIII).

Értekezések a történelmi tudományok köréből. Edate de Acad. magh. din Budapesta. Redactate de Fraknoi V. și Pesty Fr. Budapest 1867—92. Tratează și chestiuni privitoare la Ardeal.

Karl Holdhaus: Volkswirtschaftlich-statistische Übersicht der K. K. Militärgrenze. Wien 1867.

Fried. Schuler: Die Siebenbürgische Rechtsgeschichte. Hermannstadt 1867-68.

Hermannstädter Zeitung vereinigt mit dem Siebenbürgen Boten. 1863—1867.

Szilágyi Fer.: Egy lap Erdély legujabb történelméből. Pest 1867.

— Protocolul Congresului național bisericesc român de rel. gr. răsăriteană. 1868. Sibiu.

W. Bruckner: Beleuchtung der dem hohen Abgeordnetenhaus in Pest überreichten Denkschrift der angeblich zum Königsboden gehörigen Gemeinden der sogenannten Filialstuhle Szelistye u. Tolmatsch wegen Regelung ihrer staatsrechtlichen Verhältnisse. Hermannstadt 1869.

Ferd. von Ziegler: Harteneck, Graf der sächsischen Nation u. die siebenbürgische Parteikämpfe seiner Zeit. Hermannstadt 1869.

Popea Nic.: Vechea Mitropolie ort. rom. a Transilvaniei. Sibiu 1870.

Koós Ferenc: Történelmi dolgozatok a magyar és román nemzet viharos korszakából. Marosvásárhely 1870

Jakab Elek: Kolozsvár története. I-III. Budapest 1870.

Statistisches. Handbüchlein für das Jahr 1869. Wien 1871.

Keleti K.: Hazánk és népe a közzásági és társadalmi statisztika szempontjából. Pest 1871.

(Va urma)

Petru Suciu

Cețiți „Socie'a-ea de Măine”

Cronici culturale și artistice

„Sănătatea Publică“

Așa se numește o secție de nou înființată pe lângă „Centrala Caselor Naționale“ de sub conducerea dlui general Ion Manolescu. Înființarea acestei secțiuni, care funcționează de altfel independent, se datorește dlui Grigore Alexandrescu, mare comerciant și industriaș, și dlui D. Mociorniță, fabricant, cari au donat sume considerabile de bani cu scopul de a se începe o propagandă eficientă pentru combaterea alcoolismului. Noua societate și-a ținut prima adunare generală Joi, în 2 Iunie, în București, la care au participat pe lângă membrii ei și delegați de ai diferitelor societăți anti-alcoolice sau culturale și d. prof. din Lausanne Robert Herod, directorul biroului internațional contra alcoolismului, care lucrează în legătură cu Liga Națiunilor dela Geneva, și care se întorcea din Bulgaria, unde a făcut anchete în privința problemei anti-alcoolismului. Din discuțiile cari au avut loc cu acest prilej am reținut două lucruri: Recunoașterea tristă a aceluia, cari s'au ocupat la noi mai intensiv cu propaganda împotriva alcoolismului, printre cari trebuie să remarcăm în primul rând pe d. prof. Mina Minovici, că rezultatele obținute de ei după muncă de ani de zile și considerabile jertfe materiale (prof. M. Minovici a făcut pe propagandist timp de 17 ani și a cheltuit din propriile mijloace 80.000 lei aur cu reviste, broșuri și alte lucrări) au fost egale cu zero. Aceste mărturisiri sunt prea elocvente încât să mai aibă nevoie de comentarii.

Al doilea lucru, care merită să fie reținut aici, sunt expunerile dlui prof. Obreja, care a arătat cum s'a procedat în alte țări în lupta contra alcoolismului. Dsa a dat ca cel mai edificator exemplu Suedia, care pe la mijlocul secolului trecut suferea cel mai mult de flagelul alcoolismului. Cu toate acestea în anul 1856, când se găseau la conducerea țării bărbați înțelegători, prin o singură lege înțeleaptă răul s'a schimbat ca prin minune. Ce se întâmplase? Nu s'a prohibit alcoolul, dar vânzarea lui s'a încredințat exclusiv unei societăți culturale bine consolidată (cum ar fi d. e. la noi „Astra“), care era obligată să dea tot câștigul realizat peste procentul de 5%, pentru opere social-culturale. Astfel s'au putut ridica repede în toate satele „Case Naționale“ (cum le proiectează și „Astra“) unde populația a găsit în locul „distracțiilor“ produse de consumul alcoolului, alte distracții și băuturi plăcute. Aceasta, și numai aceasta este calea sigură pe care se poate ajunge la rezultate bune în lupta contra alcoolismului. Dar pe această cale noi, românii, nu vom putea ajunge până atunci până când nu vom scăpa mai întâiu de alt flagel, acela al politicianismului veros de azi, care în țara noastră e mai periculos și mai dăunător pentru interesele generale decât chiar alcoolismul, care e în cea mai mare parte produsul „intereselor electorale“.

Producția de fine de an a Conservatorului

În partea muzicală a predominat pianul. Elevele clasei A. Voileanu: dră A. Sverdlie și dra Ponaran și elevele clasei C. Deac: dra M. Mynthiu și dra E. M. Ghiulea. Ultimele două absolvente au pe lângă utina

școalei, care însămnă răbdare și inteligență, plusul imponderabil, numit talent. Deaceea dra Mynthiu a analizat cu superioră înțelegere „Mephisto-Walzer“ ul lui Liszt și l-a interpretat cu multă rafinerie artistică, dovedită prin subtila nuanțare, prin colorarea afectivă a părților care se pretează la acest dec, încât contribuția dsale a fost parte din program de concert, nu de producție de Conservator, iar dra Ghiulea, care a eșit în relief la producțiile obișnuite din cursul anului și din anii trecuți, a dovedit încă odată și la o mai grea încercare — Tchaikovszky: Concertul sibelmol minor — siguranța cu care stăpânește pianul, dând contur viguros accentelor forte și producând în mod magistral atmosfera unitară a piesei executate.

Clasa de cânt a dnei Lia Pop a dat două absolvente: dra S. Secoșianu, o voce subțire, aproape fragilă de soprană cu coloratură și dna F. Istrate, o voce caldă de soprană cu timbru plăcut și capabilă de fine nuanțări.

Un unic absolvent al clasei de vioară I. Bobescu, dl Liviu Timbus, care a predominat programul întregii producții. Cu o mască de seninătate netulburată de sbucium interior al sufletului, dl Timbus este totuși un artist pasionat, care exprimă, prin intermediul vioarei, cu o perfectă tehnică o gamă de stări sufletești pe cât de dificile pe atât de bine caracterizate.

Absolvenții dela arta dramatică sunt dnii C. Croitoru, I. Fărăianu și I. Suih. Întâiu a interpretat pe Dracul în actul II din „Coșul Negru“ al dlui V. Eftimiu. Dacă n'ar fi luat prea în serios textul dlui Eftimiu, care îndeamnă de repetate ori pe „Dracul“ să „urle“, dacă și-ar fi reținut vocea destul de voluminoasă, dozând-o cu cumpăna bunului simț numai, dl Croitoru s'ar fi bucurat de o apreciere elogioasă, pentru că a dovedit mult studiu în analiza proceselor psihologice ale acestui personaj complex conceput de autor și a avut mișcări de un frumos efect de scenă.

Dl Fărăianu n'a reușit să coloreze suficient, prin intonație caracteristică, prin gest spontan sau mimică studiată, pe Conu Leonida al lui Caragiale, care ca toate personagiile din teatrul lui, oferă puțința pentru o reușită creație de scenă.

Și dl Suih, prin defectele de dicțiune și prin lipsa de control în unele momente a mijloacelor de exteriorizare, ne-a arătat numai pe jumătate puțința dsale de a stăpâni scena. Elanul inerent situației și psihologiei personajului înfățișat — Jean Marie din duioasa piesă cu același nume a lui Theuriet — a fost atât de bogat la dl Suih și mișcările atât de vioaie, încât îl cred capabili de mai solide rezultate. Dsa a avut parteneri de ani mai mici, cari l-au acompaniat însă cu multă dibăcie și pe alocuri cu virtuozitate. Dna V. Vasilescu (Thereza) a fost duioasă în narațiuni, a avut acea impresionantă iluinație a figurii în momentele de hotărâri decisive în fața unei situații și atenție multă la toate replicile, iar dl I. Massim (Joel) ne-a dat o mică creație de caracter, care nu se cumpănește în elementele-i componente, pentru că se impune în mod unitar. Dl Massim a fost mai mult decât toți colegii dsale artist.

Horia Petra-Petrescu: Nicolae Bălcescu. Pe urma tratatului de prietenie italo-român, care ne-a adus plocon politic — de mult dorit de noi — recunoașterea oficială, din partea Italiei, a tratatului internațional care consfințează dreptul nostru de stăpânire asupra Basarabiei, ne-a venit și o modestă sărbătorire a înflăcăratului patriot român Nicolae Bălcescu, îngropat în pământul Italiei la un loc cu alți muritori de rând, fără nici o însemnare a numelui ca un soldat necunoscut mort pentru libertatea poporului său. Orașul italian, care l-a sărbătorit, Palermo, a botezat cu numele lui o stradă, ca să rămână atâta amintire la locul mormântului lui și va mai pune o tablă de marmoră pe casa în care și-a trăit acest erou ultimele zile ale vieții. Ne înduioșează această cruce de mormânt ridicată, totuși, oricât de târziu.

Dl H. P. Petrescu a găsit astfel o fericită ocazie pentru a-și tipări într-o bibliotecă de popularizare a „Astreii“, care se împarte gratuit în lumea muncitorească dela sate și dela orașe, povestirea inspirată a ultimelor zile de viață petrecute de Bălcescu pe pământul cald al Siciliei, povestire scrisă în anii războiului în capitala Cehoslovaciei. Este o evocare plastică a imaginii fizice a istoricului revoluționar, istovit prea de vreme prin muncă multă și umblet de exilat sau de propagandist al naționalismului, și o evocare caldă a sufletului lui aprins în lupta pentru biruința ideilor de libertate socială și națională, cari în timp de un veac bun dela nașterea lor au schimbat fața lumii. Din rândurile care curg, în povestire, ca o apă repede de munte, cetim admirația autorului pentru acel martir al neamului, care n'a avut parte de odihnă după moarte în pământul patriei sale, pe care l-a cântat în adevărate imnuri de slavă, după cum a preaslăvit virtuțile acestui popor, pe cari le doria valorificate în cadrele unui stat național și democratic.

Broșura dlui Petrescu poate fi citită și de mulțimea intelectualilor români dela sate și târguri.

Cronică mărunță

— Luni seara s'a deschis în sala Teatrului Național din localitate un nou cinematograf numit „Opera“. În timpul verii, când singurele spectacole sunt cele date de cinematografe — singurele instituții de cultură cari nu iau vacanță nici la sărbători și nici în lunile de vară — publicul orașului nostru va avea încă un local pentru distracție și instrucție în același timp.

— Consiliul profesoral al Facultății de Filosofie și Litere din Cluj a distribuit bursele pentru străinătate: dlui Ștefan Pașca, doctor în filologie, bursa pentru Roma și dlui Armeanca, licențiat în franceză bursa pentru Paris.

— La Arenele Romane din Capitală a fost montată tragedia în versuri „Neron“ a dlui Călătorescu-Radomir. Astfel s'a inaugurat și la noi teatrul în liber, care în țările apusene nu mai este o noutate.

— Sub protectoratul lui Mussolini s'a înființat la Roma un institut național pentru reprezentarea dramelor lui d'Annunzio. Spectacolele vor începe la 12 Septembrie în grădinile dela Vittoriale, vila lui d'Annunzio, cu reprezentarea piesei „Fiica lui Iorio“.

Abonați „SOCIETATEA DE MÂINE“

FAPTE ȘI OBSERVAȚIUNI SĂPTĂMÂNNALE

Spovedanie

Dela apariția „Societății de Măine”, eu Horia Trandafir, m'am devotat comentării celui mai important fapt săptămânal, în-tâmplat în complexul întregii vieți sociale.

Ochiul meu de Argus a străbătut totdeauna întunecimea frământărilor de ficcare zi, iar oțelul minții a călit la focul judecării drepte, în fiecare săptămână, rândurile cursive din pagina de fapte și observațiuni.

Am hoinărit aproape patru ani de zile prin toate domeniile posibile, ce pot în-trupa o viață, o activitate, o cugetare ome-nească. Slujitor fidel al adevărului, nu m'a subjugat nicio influență, nu m'a dorbit nicio perspectivă și nu m'a atras dela drumul drept niciun miraj. Ingropându-mi hu-ma sub lespede idealismului și a ade-vărului, am lăsat să fluture sus steagul viu al spiritului veșnic alotbiruitor.

În felul acesta, eu Horia Trandafir, mi-am înțeles greaua misiune de comicar al timpului.

... Dar infinite sunt fețele timpului, și grele-s atavicile păcate ce înlănțuiesc pe oa-meni.

Munca mea de cronicar inofensiv, de fo-tograf al unor stări ce își se perindă sub priviri, nu a putut să dureze mult timp. Tablouri dur conturate, stări de lucruri ne-firești și schimonosite, brutalități impuse pe trupul blândetii, și în special dansul ne-rușinat al minciunii și al necinstei, m'a smuls brutal din poziția mea defensivă aruncându-mă în tabăra spiritului com-bativ.

Depart, peste înregistrările mele de fapte bune, ce tăiesc și ele sub soarele acesta, venea mugetul de nemulțumire al multimei mute și mult răbdătoare. M'am coborât atunci mai aproape și-am pipăit rănile celor suferinzi; de atunci, diagnos-ticul: „1907”, „Apostolii”, „Ne prăbușim”, „Miracolul dela București”, „Țăranii”, etc. Aci nu mai era vorba de zăgrăvirea unei icoane fugare, a unui fapt divers, ci reali-tatea crudă a unor stări de lucruri, ce-și ce-reau îndreptarea.

Obiectivitatea și adevărul trebuie să fi fost în mare măsură în fiecare rând. Nu-mai așa se explică răsunetul pe care „cur-sivul săptămânal” îl are în sufletele cele mai răzlețite, de pe meleagurile acestei țări. Numai așa îmi explic și rândurile fra-telui din Soroca, care referindu-se la „Mi-racolul dela București”, spune: „De câte ori am oftat și noi tocmai ca și dta, deși suntem pe malul Nistrului!”

Și eu, Horia Trandafir, mă întreb: vor înțelege oare vreodată „puternicii” că prea e greu jugul ce este svârțit în spatle „sla-bilor”?

Horia Trandafir

Pentru parlamentarism. — Deodată eu criza democrației, despre care s'a vorbit a-desea în paginile acestei reviste, s'a remar-cat, în întreaga Europă, o destul de accentu-ată criză a parlamentarismului, instituție în directă legătură dealtfel cu principiul democratic. La noi criza parlamentarismului a luat o formă deosebit de acută din pricina felului în care au fost alcătuite came-rele în anii de după unire: se ajungea la majorități zdrobitoare dela o minoritate a-proape inexistentă în camera precedentă, brusându-se în mod cinic cele mai elemen-

tare drepturi cetățenești. Evenimentele cari au frământat opinia noastră publică după războiu n'au fost nici unul de o așa natu-ră încât să-i schimbe complet conduita dela o cameră la alta. Din pricina aceasta atmosfera camerelor noastre a fost totdea-una extrem de încărcată: aveam deoparte o majoritate care nu putea rezista discuțiilor libere, neavând față curată; iar de altă parte o opoziție atât de profund scârbită de luptele electorale și jignită de atitudi-ne, bazată pe ilegalitate a majorităților, încât foarte adesea dădea drumul pasiuni-lor incompatibile cu atmosfera parlamenta-ră. Alături de acestora faptul că mulți din-tre cei aleși erau de o calitate morală și intelectuală deadreptul jignitoare pentru alegători, cărora le-au fost impuși. Nu e de mirare deci, căci prestigiul parlamen-tului a scăzut într'o măsură atât de mare. Chiar și țărani au început să-l zeflemizeze. Nu mai vorbim de intelectuali. Inspirați unii de curente străine, supărați alții din mo-tive personale — obiceiuri atât de frecvent la noi — au aruncat toate injuriile asupra unei instituții cu un prestigiu destul de european înainte de războiu chiar în țara noastră. Mare parte dintre cei cari au cre-zut în ea și au avut în suflet o coardă simțitoare pentru durerea nației și o îngri-jorare pentru viitorul ei s'au retras într'o atitudine sceptică, foarte condamnabilă a-tunci când e vorba de problemele vitale ale țării. Educația noastră politică a evoluat foarte puțin în mod real. În mare parte vina crizei parlamentare o poartă deci în-șiși oamenii politici.

Niciodată n'am condamnat instituția în principiu. I-am criticat abuzurile, i-am dan-damnat atmosfera vicioasă, însă totdeauna am sperat într'o îmbunătățire a ei. Presti-giul parlamentarismului nu va putea fi însă ridicat, cel puțin acolo unde a fost odată, decât prin corectivul pe care l-am pretins și democrației prin cultură. Să se dea mai multă importanță instituțiilor cari îl com-pletează: comisiile parlamentare, pentru a prezenta toate proiectele de legi teinicic elaborate; să se împuțineze numărul ședin-țelor și să se înmulțească cel al comisiilor; să se îndrepteze conducerea unui preșe-dinte cu înaltă experiență parlamentară.

Secțiile Astei s'au întrunit în această săptămână pentru a face bilanțul unui nou an de activitate. Data este nepotrivită ori-când, dar în anul acesta mai era și situația politică nehotărîtă, care împiedeca partici-parea membrilor la ședință.

Despre colaborarea secțiilor ardeleni ce cele basarabene, pentru crearea unei tradiții de muncă culturală în provincia dintre Prut și Nistru s'a vorbit puțin. Iar acea-sta a fost o faptă cu greutate a anului. În fruntea secțiilor, prin perseveranță și me-todă de lucru, stă încă secția medicală-bio-politică. Despre activitatea ei s'a vorbit în revista noastră nu de mult.

Cu această ocazie s'a făcut cunoscut și rezultatul unui concurs al secției istorice cu titlul „Vasile Lucaci”, monografie pentru popor. Premiul de 15.000 lei l-a luat cunos-cutul scriitor ardelen d. Alexandru Ciura. Îl felicităm.

Revenire. — Intermezzo a fost scurt. Mai scurt chiar decât era prevăzut. Parti-dul liberal a luat guvernul fără a mai aș-tepta rezultatul unor noi alegeri, cari, pe

lângă o cât de relativă libertate, le-ar fi putut arăta cât de mărginită este populari-tatea lor. Dar ei erau incredințați de mai înainte de simpatia „masselor”. Țara se prăpădește de dragul lor...

Drept este însă că nici nu prea era cinc să împiedece această revenire a partidului liberal la cârma țării. O coaliție numai ar fi avut această țarie. Dar, între împreju-rările date, această coaliție nu se putea face decât între partidul național-țărănist și cel național-liberal: singurele partide organizate. Încercarea s'a și făcut, dar fără rezultat. E și greu să faci târg când unul oferă cât vrea, iar al doilea nu poate ac-cepta preț mic din motive de existență.

Fascismul și ieftinirea traiului. — În urma presiunilor societăților și organizațiilor fasciste s'a început în Italia o acțiune pentru ieftinirea traiului. Cei dintâi, cari au dat exemplu de înțelegere a acestei ne-cesități, au fost proprietarii de case orga-nizați, cari au consimțit ca pe ziua de 1 Iunie a. c. chirile să fie reduse la de 4 ori chiria din anul 1914. După această ho-tărîre s'au luat măsuri ca și proprietarii neorganizați să se mulțumească cu aceeași chirie. În caz contrar li s'a pus în vedere, că vor fi siliți prin lege la aceasta. Tot în scopul normalizării vieții prin ieftini-rea traiului s'a cerut și negustorilor deta-liști să reducă prețurile cu 30%. Celor re-nitenți li se vor închide prăvăliile. Indus-triași au și redus cu 30% prețurile la ali-mentele ce le vând muncitorilor din indu-stria grea prin cooperativele lor de consum. Medicii din Torino au redus pentru bolnavii nevoiași taxele lor cu 10%. La Roma s'au întrunit în congres primarii principalelor orașe pentru a se consulta asupra posibili-tăților de a se reduce taxele comunale, ta-rifele la curentul electric și taxele la tram-vaie. Toate organizațiile fasciste desvoaltă o vie acțiune în interesul ieftinirii traiului.

Un proces interesant. — În fața unei judecătorii din Silezia de sus polonă s'a desbătut zilele trecute un proces interesant. Acuzat a fost un învățător rural de către părinții elevilor, pentru faptul că ar fi ținut prelegeri despre origina omului în sen-sul teoriei darwinismului, afirmând că o-mul își trage origina dela maimuță. În acuzare se spune că prin astfel de învăța-turi se demoralizează copiii și se vatămă sentimentul lor religios. Impotriva învăța-torului s'a făcut arătare și la curia episco-pală a bisericii rom. cat.

Numerus clausus la universitatea din Viena. — O parte din presa vieneză a a-nunțat, că la facultatea de medicină dela universitatea din Viena s'ar fi introdus în mod direct aplicarea numerus clausus-ului față de studenții din țările străine. Față de aceste informațiuni, facultatea de medi-cină a dat un comunicat, prin care recunoa-ște că în urma unor cereri formulate de profesorii de anatomie Tandler și Hochstät-ter ar fi restrâns într'adevăr numărul stu-denților străini, fiindcă numiții profesori nu dispun de cadavre suficiente pentru să-lile de disecție. În marginile posibilităților însă studenții străini vor fi admiși și în vii-tor, făcându-se selecția lor pe baza certi-ficatelor de studii, fără considerare din ce țară vin.

CITITORII NOȘTRI

convinși de sporul cultural
și științific ce-l marchează

SOCIETATEA DE MÂINE

în deosebi în viața publică
a Ardealului vor face o
faptă bună răspândind în
cercurile lor și abonând
cât mai mulți cărturari.
Tăria noastră este abo-
namentul celor mulți.

SOCIETATEA DE MÂINE

Inainte de a decide plecarea în viluegiatură la băi și stațiuni climatice, cereți prospectul cu vederi de la

Băile Lipova (Banat)

BAILE LIPOVA (Banat) înzestrate cu cele mai moderne hoteluri și stabilimente mondiale. Izvoarele minerale carbogazoase, fier, sulfur și nagnezium, conțin cea mai mare radio-activitate, vindecă cu succese boalele cordului și ale vaselor sanguine, surmenaj fizic și psihic, reumatism, neurastenie și dispepsie, boale de femei (ginecologice), inflamațiuni cronice la ovar, adnexă și mitră, emoragii, sterilitate, boalele rinichilor și ale căilor urinare, debilitatea copiilor și anemia femeilor.

STAȚIUNEA BALNEO-CLIMATICA, DORNA

Prospect special pe sezonul 1927.

Situația. Stațiunea balneară Dorna este situată în Bucovina în orașul Vatra-Dornei, într'o plăcută vale a munților Carpați, la o altitudine de 802 m. peste nivelul Mării Adriatice cu cale ferată în loc.

Clima este dulce și temperată și exercitează o influență deosebită asupra întregului organism și în special asupra sistemului nervos atât central cât și periferic, fără a-l irita.

Băile: Băi acido-carbonice cum și băi feruginoase conținând acid carbonic, preparate în căzi de cupru, cari întrec în efect băile cu renume mondial din Spaa, Nauheim etc., băi de nămol conținând materii de extract eteric (balsame, rășine și rășinoase), cari materii balsamice și rășinoase nu s'au găsit în nici una din speciile de nămol cunoscute până acuma; băi hidroelectrice; băi de lumină; diferite proceduri idroterapeutice ca fricțiuni, împachetări, dușuri, jumătăți de băi, dulap cu aburi, băi ondulatorie, băi curgătoare de șezut și de picioare, aparate circulatorie, masaj, toate executate cu îngrijire de un personal specializat (Școala Winternitz); proceduri fizico-terapeutice cu aparatele Zander-Herz, unice în felul lor în toată România; aparate de radiologie, laborator balneologic; băi de rân; băi solare etc.

Indicațiuni terapeutice: Izvoarele Sf. Ioan, Sentinela, Ferdinand, Areadie, Petru, Nectarie, Silvestru, Isvorul de vest și est conțin radium, fier, magneziu, calciu, litiu, sodiu, potasiu, fosfor, sulfur și acid carbonic în cantități mari. Nămolul utilizat în băi conține cantități mari (7.5:100) de extracte balsamice, rășină și rășinoase.

Prin aplicațiunea rațională a acestor substanțe obținem efecte terapeutice deosebit de bune în diferite afecțiuni cronice

de inimă. Ele fortifică musculatura debilitată a acestui organ, fac să seadă hipertensiunea arterială în hipertensiune esențială la arterio-sclerotici, cardiorenali etc., îndepărtând pe calea aceasta pericolul de hemoragii cerebrale, dilatează vasele sanguine și permeabilizează țesuturile intensificând circulația sanguină în astmul cardiac, disbasia arteriosclerotică intermitentă de Erb, acrocianoză, acrosfixie, acrodinie, boala lui Raynaud sau spasmele vasculare nervoase. Vindecă reumatismul articular și muscular precum și nevralgiile reumatice, infecțioase și toxice. Regenerează sângele în anemii, cloroză și diferite alte afecțiuni sanghine, activează schimbul de materii în turburările de metabolism, gută, obositate, deabet etc. Fortifică și regenerează organismul după intoxicațiuni cronice cu plumb, arsen, alcool etc. și după boale infecțioase ca sifilisul, febra tifoidă, tifosul exantematic, influența, pneumonia, scarlatina, difteria, stări febrile intermitente etc. Vindecă bronșitele, emfisemul pulmonar, astmul bronchial cum și alte afecțiuni cronice pulmonare, apoi dispesiile nervoase cât și cele provocate prin congestie sangvină a tubului digestiv. Vindecă diferite afecțiuni ale organelor femești consecutive gravidității, nașterii, avortului, febrei puerperale sau operațiunilor grele. Aplicațiunea terapeutică a acestor băi mai este indicată în afecțiunile nervoase cronice, nevralgii, crampe, neurastenie, paralizii, melancolie, ipohondrie, isterie, corea nevrită șiatică, gusa, esoftalmică, mielită, tabes dorsalis, poliomielită anterioară etc.

De reducere beneficiază numai funcționarii publici și ofițeri, cari vor putea dovedi că nu dispun de mijloace.

COMISIUNEA BALNEARĂ.